

Hospodársky vývoj Slovenska v roku 2007¹

Ivan OKÁLI – Karol FRANK – Herta GABRIELOVÁ – Tomáš JECK –
Karol MORVAY – Daniela RUMPELOVÁ – Ivana ŠIKULOVÁ*

Economic Development of Slovakia in 2007

Abstract

The balanced positive development of the Slovak economy continued also in 2007 within the economic-political and institutional settings formed by reforms of the former governments. The present left-wing government introduced some slight corrections into the economy, in particular by strengthening the social dimension of using economic results. The positive trends in economic growth, macroeconomic stability and social situation of the population confirm that the corrections of economic reforms have only a partial character and they did not have any impact on the dynamics of the economy in 2007. The rapid economic growth was induced particularly by activities of foreign investors. On the demand side, mainly growth of household and investment demand as well as growth of net export contributed to the economic growth. The paper deals also with development of production, external economic relations, labour market, monetary policy and public finance.

Keywords: economic growth, economic policy, country study – Slovakia, forecast, production, balance of payments, external trade, foreign direct investment, labour market, public finance, monetary policy

JEL Classification: D11, E23, E37, E52, E62, F14, F32, J20, L60, O10, O52

Úvod

Už pätnásť rok vypracúva a publikuje skupina pracovníkov Ekonomického ústavu SAV hodnotiace analýzy stavu a vývoja slovenského hospodárstva v uplynulom roku. Sú to makroekonomické pohľady na výsledky hospodárskeho rastu vysvetlené v kontexte s pôsobením jeho faktorov zahrnujúcich aj vplyv vonkajšieho

* Ivan OKÁLI – Karol FRANK – Herta GABRIELOVÁ – Tomáš JECK – Karol MORVAY – Daniela RUMPELOVÁ – Ivana ŠIKULOVÁ, Ekonomický ústav SAV, Šancová 56, 811 05 Bratislava 1; e-mail: ivan.okali@savba.sk; karol.frank@savba.sk; herta.gabrielova@savba.sk; tomas.jeck@savba.sk; karol.morvay@savba.sk; rumpelova@gmail.com; ivana.sikulova@savba.sk

¹Táto práca bola podporovaná Agentúrou na podporu výskumu a vývoja na základe Zmluvy č. APVV-51-037405.

prostredia. Hodnotenie ročných výsledkov ekonomiky SR si vyžaduje ich zaradenie do viacročných vývinových trendov, a to aj v medzinárodných porovnaníach.

Správy o stave hospodárstva v jednotlivých rokoch sa navzájom líšia predovšetkým poznatkami o obsahu, smerovaní a s nimi spojenými hodnotami makroekonomických veličín, na základe ktorých sa vypracúvajú závery súhrnného hodnotenia. No okrem toho sa v nich upozorňuje na vplyvy a súvislosti špecifické pre príslušné ročné obdobie. V roku 2007 bola takýmto vplyvným, do ohľadu vzatým momentom príprava SR na vstup do európskej menovej únie.

Analýza stavu hospodárstva v roku 2007 vyúsťuje do náčrtu jeho hlavných vývinových trendov v roku 2008, ktorý si okrem endogénnych faktorov všima aj očakávané trendy vo svetovom hospodárstve a ich pôsobenie na hospodárstvo Slovenska. K pochopeniu príležitostí a obmedzení stredno- a dlhodobého vývoja slovenskej ekonomiky prispievajú aj strany venované zisťovaniu predpokladov a výsledkov inovačného procesu.

1. Celkový vývoj hospodárstva

Vyvážene pozitívny vývoj, ktorý bol pre slovenskú ekonomiku charakteristický v roku 2006, pokračoval aj v roku 2007. Vďaka tomu sa v roku 2007 Slovensko zaradilo medzi najúspešnejšie sa rozvíjajúce ekonomiky EÚ a OECD. Svetová banka začala s vládou SR rokovať o preradení Slovenska medzi vyspelé krajiny, ktoré od nej nedostávajú úverovú a konzultačnú pomoc.

Ekonomika Slovenskej republiky aj v roku 2007 fungovala v hospodársko-politickom a inštitucionálnom rámci vytvorenom reformami predchádzajúcich vlád (iniciovanými ich ministrami financií – najprv ľavicovo orientovanou B. Schmögnerovou a po nej pravicovým I. Miklošom). Súčasná vláda vedená predstaviteľom sociálnodemokratického Smeru R. Ficom doň vniesla menšie korektúry, najmä posilnením sociálnej orientácie vo využití výsledkov ekonomiky. V niektorých oblastiach (napr. v zdravotníctve) sa riadiace zásahy vlády usilujú nahradiť pôsobenie trhových regulátorov. Vzťah k niektorým privatizačným zámerom naznačuje, že Smer je ešte len na ceste k pozícii modernej ľavice, ktorá nevidí riziko v samom súkromnom vlastníctve, ale len v jeho zneužívaní, resp. v (na Slovensku bežnom) nerešpektovaní princípu „vlastníctvo zaväzuje“.

Trendy reálnej ekonomiky v hospodárskom raste, makroekonomickej stabilite i v sociálnej situácii obyvateľstva (zaznamenané v tab. 1) potvrdzujú, že korekcie reformami vykonané súčasnou vládou majú len čiastkovú podobu a v roku 2007 fungovanie slovenského hospodárstva neovplyvnili.

Vývoj výkonnosti slovenského hospodárstva nadviazal aj v roku 2007 na viacročný trend zrýchľovania tempa hospodárskeho rastu tak, že prírastok reálneho HDP v ňom dosiahol dvojmiestnu hodnotu.

Tabuľka 1
Sociálno-ekonomický vývoj SR v rokoch 1998 – 2007¹

	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007
A. Vývoj výkonnosti hospodárstva										
Index HDP; predchádzajúci rok = 100 ²	104.4	100.0	101.4	103.4	104.8	104.8	105.2	106.6	108.5	110.4 ³
Index produktivity práce; predchádzajúci rok = 100 ⁴	104.9	102.6	103.4	102.8	104.7	103.7	105.4	105.1	106.1	108.1
Index priemyselnej produkcie; predchádzajúci rok = 100	.	97.9	108.5	106.9	106.3	104.9	104.0	103.3	110.1	112.8
Rentabilita nákladov v nef. org. (v %)	0.4	1.4	2.7	4.5	4.5	6.0	7.0	7.1	7.7	7.6
B. Indikátory stability										
Miera inflácie (v %) ⁵	6.7	10.6	12.0	7.1	3.3	8.5	7.5	2.7	4.5	2.8
Z toho: miera jadrovej inflácie (v %)	6.1	6.0	5.7	4.3	2.1	2.6	2.6	1.1	2.5	2.9
φ úroková miera z úverov (v %) ⁶	19.4	16.9	11.8	9.3	9.1	7.6	7.9	6.0	7.4	7.5
Saldo verejných financií/ HDP (v %)	-3.7	-7.0	-12.3	-6.0	-5.7	-3.7	-3.3	-2.95	-3.4	-2.2
Ročný Δ produktivity ⁴ – ročný Δ reálnych miezd v NH, v bodoch	2.2	5.7	8.3	1.8	-1.1	5.7	2.9	-1.2	2.8	3.8
Čistý vývoz tovarov a služieb/HDP (v %) ²	-9.7	-2.8	-2.5	-7.3	-6.5	-0.8	-1.5	-3.4	-1.0	4.0
C. Sociálny vývoj										
Medziročný index zamestnanosti, VZPS ⁷	99.7	97.0	98.6	101.1	100.2	101.8	100.3	102.1	103.8	102.4
Medziročný index zamestnanosti, ESA 95	99.5	97.5	98.0	100.6	100.1	101.1	99.8	101.4	102.3	102.1
φ miera nezamestnanosti (v %) ⁷	12.5	16.2	18.6	19.2	18.5	17.4	18.1	16.2	13.3	11.0
Ročná zmena reálnych miezd (v %)	2.7	-3.1	-4.9	1.0	5.8	-2.0	2.5	6.3	3.3	4.3
Index reálnych miezd v NH 1989 = 100	93.6	91.0	86.9	87.8	92.8	91.3	93.6	99.5	102.8	107.2
Index reálnej spotreby domácností/obyv. 1989 = 100	99.5	102.1	101.1	106.4	112.3	111.4	115.4	122.1	129.8	138.8
Podiel sociálnych dávok zo spotreby domácností (v %)	22.8	23.3	22.5	21.3	21.2	21.6	20.2	19.6	19.4	22.2

¹ Podľa údajov ŠÚ SR a NBS.

² V stálych cenách roku 2000.

³ Z vykázaného 10,4 % prírastku HDP pripadá 1 percentný bod na výnos spotrebnej dane z nákupu tabakových výrobkov, ktorými sa predajcovia predzásobili v očakávaní zvýšenia daňovej sadzby z ich predaja v roku 2008.

⁴ Podľa HDP v s. c. na 1 pracovníka.

⁵ Podľa spotrebiteľských cien, v priemere za rok.

⁶ Z úverov čerpaných z obchodných bánk v priemere za rok.

⁷ Podľa Výberového zisťovania pracovných síl (VZPS).

Hrubý domáci produkt vytvorený v roku 2007 prevýšil úroveň roka 1989 o 60 %. Podľa predbežného odhadu (odhad sa týka údajov o dlhodobom majetku) bola z prírastku HDP v roku 2007 asi 1/3 spojená so zväčšením objemu použitých zdrojov (približne rovnako sa na tom podieľal rast zamestnanosti a rast objemu

dlhodobého majetku) a 2/3 boli spôsobené rastom integrálnej produktivity faktorov. Pozitívny vplyv všetkých uvedených faktorov na rast HDP bol predovšetkým dôsledkom prílevu priamych zahraničných investícií (PZI).

Zahranické investície sú na jednej strane ťahúňom zrýchľovania hospodárskeho rastu po roku 2000, súčasne sú aj najvýznamnejšou príčinou toho, že v dôsledku repatriácie ich ziskov v posledných rokoch (pozri tab. 2) čisté transfery dôchodkov do zahraničia majú záporné hodnoty. To spôsobuje, že aj v roku 2007 je v SR prírastok hrubého národného dôchodku (teda na Slovensku použitého dôchodku) nižší než prírastok HDP.

T a b u ľ k a 2

Hrubý domáci produkt (HDP) a hrubý národný dôchodok (HND) v SR; ich vzťah a tempá rastu¹

		1998	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007
HDP = 100 ²		100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0
Z toho: A ⁴		3.2	3.4	3.2	3.4	3.9	5.3	5.2	4.5
B ⁵		3.1	3.4	3.5	8.4	7.9	8.0	7.7	7.9
C ⁶		0.1	-0.0	-0.4	-5.0	-4.0	-2.7	-2.5	-3.4
HND (v %)		100.1	100.0	99.6	95.0	96.0	97.3	97.5	96.6
Indexy, predch. rok = 100 ³	HDP ³	104.4	103.4	104.8	104.8	105.2	106.6	108.5	110.4
	HND ³	101.8	104.0	104.2	99.7	106.5	111.0	106.1	107.4

¹ Podľa Eurostatu (16. 4. 2008).

² V bežných cenách.

³ V stálych cenách.

⁴ A – Prvotné dôchodky prijaté zo zahraničia.

⁵ B – Prvotné dôchodky platené do zahraničia.

⁶ C – Čisté transfery dôchodkov so zahraničím.

Údaje tabuľky 2 poukazujú na to, že prvotné dôchodky platené do zahraničia, na ktorých sa rozhodujúcim spôsobom podieľa repatriácia ziskov zahraničných firiem pôsobiacich na Slovensku, tvorili aj v roku 2007 nezanedbateľnú časť použitia jeho HDP. Vďaka síce len čiastočnej, no predsa len značnej (v roku 2007 43 %) kompenzácii platieb *do* zahraničia platbami *zo* zahraničia však čistý transfer dôchodkov nenaruša priaznivý trend hospodárskeho rastu a nemôže zmeniť záver o prevládajúcich pozitívnych vplyvoch zahraničných investícií na hospodársky vývoj Slovenska.

Aj v roku 2007 pôsobiaca príťažlivosť Slovenska ako investičnej lokality bola daná viacerými faktormi. Popri začlenení do Európskej únie a geografickej polohe (blízkosť a dopravná dostupnosť najmä západnej časti SR z centrálnej časti EÚ) to ešte stále bola (a je) lacná pracovná sila.

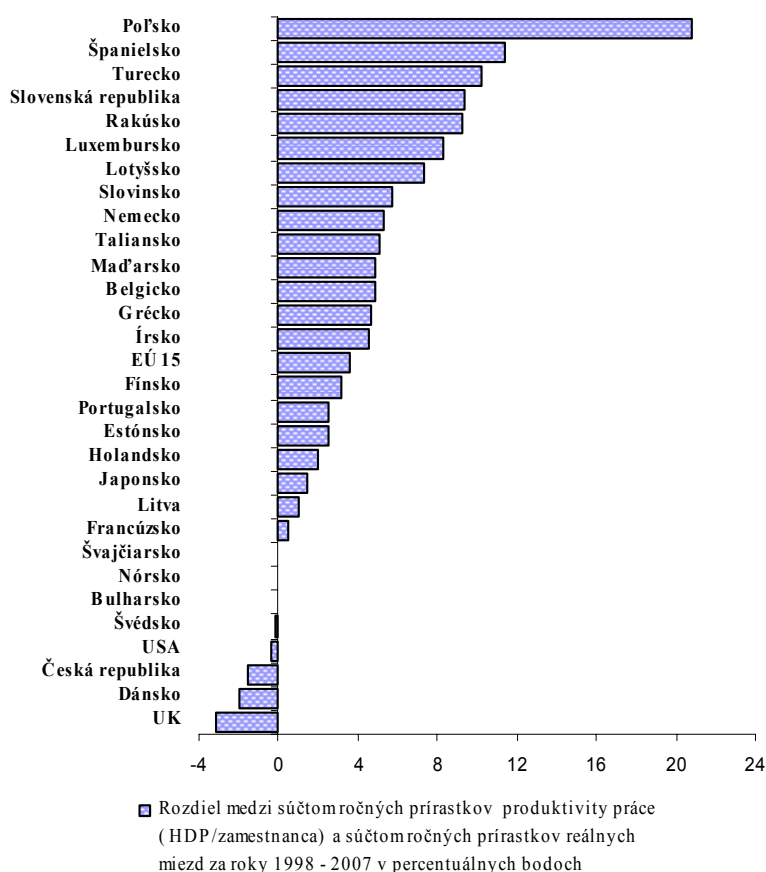
Výhodu lacnej pracovnej sily slovenská ekonomika síce postupne stráca, no aj pri tomto trende sú náklady na prácu na Slovensku pre zahraničných investorov ešte stále výhodnejšie než vo väčšine iných nových členských štátov EÚ. V roku 2007 dosiahli jednotkové náklady práce (JNP) merané v parite kúpnej sily (PKS) v SR

38 % úrovne Rakúska. Tento ukazovateľ sa v roku 2007 rovnal v Litve 42 %, v Maďarsku 43 %, v Českej republike 45 %, v Estónsku 46 %, v Poľsku 49 % a v Slovinsku 66 % (Havlik – Holzner et al., 2008). Pre rozhodovanie zahraničných investorov, ktorí rozhodujúcu časť svojej produkcie vyrobenej ich firmami na Slovensku (aj v iných porovnávaných krajinách) zo SR exportujú, sú však relevantné JNP nie na báze parity kúpnej sily (PKS), ale podľa výmenných kurzov. Podľa nich je výhoda nízkych nákladov na prácu v SR značne vyššia, než o tom vypovedajú uvedené údaje.²

Na posúdenie zmien v komparatívnej výhode ceny pracovnej sily nestačí poznať vývoj samých JNP. Dôležitý je aj pomer medzi vývojom reálnych miezd a vývojom produktivity práce, ktorý je v rámci medzinárodného porovnania znázornený v grafe 1.

Graf 1

Porovnanie vývoja produktivity práce a reálnych miezd v rokoch 1998 – 2007¹

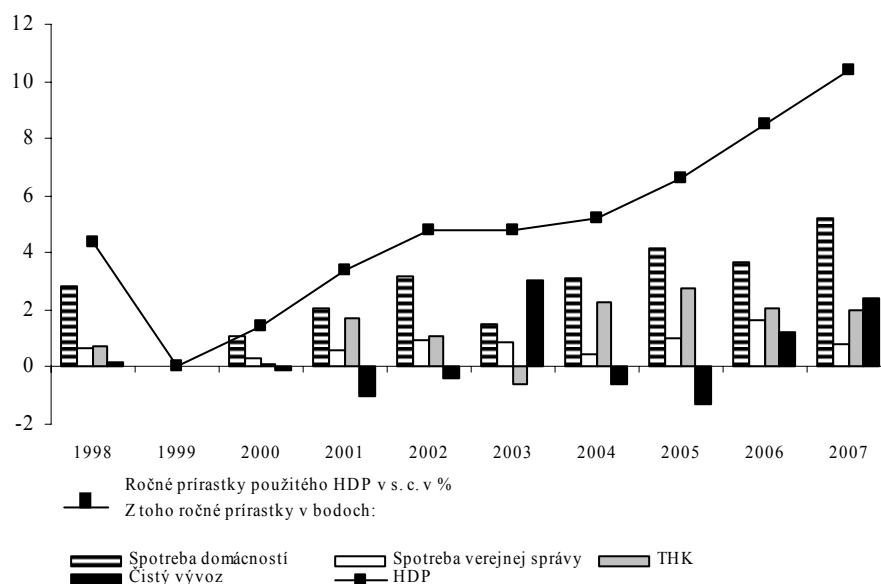
¹ Zostavené podľa údajov zo Statistical Annex of European Economy, Autumn 2007.

Zo skutočností znázornených v grafe 1 vyplýva, že slovenská ekonomika si v uplynulej dekáde (v rokoch 1998 – 2007) udržiavala priaznivý pomer medzi vývojom pracovných nákladov a produktivity práce. Dokonca, jeden z najlepších spomedzi krajín EÚ.

Súvislosti medzi tempom hospodárskeho rastu a vývojom jednotkových súčastí dopytu sú znázornené grafe 2.

G r a f 2

Vplyv súčastí domáceho dopytu a čistého vývozu na zmeny HDP (v stálych cenách)¹

¹ Zostavené podľa vlastných prepočtov z údajov ŠÚ SR.

V roku 2007 (podobne ako v dvoch predchádzajúcich rokoch) pôsobili na rast HDP pozitívne všetky tri hlavné (v grafe 2) znázornené súčasti domáceho dopytu v poradí (podľa sily svojho vplyvu): spotreba (dopyt) domácností, tvorba hrubého kapitálu (investičný dopyt) a spotreba (dopyt) verejnej správy. Po období (roky 2004 a 2005) negatívneho vplyvu čistého vývozu na vývoj HDP sa v roku 2006 a ešte výraznejšie v roku 2007 čistý vývoz (vonkajší dopyt očistený od dovozu) stáva faktorom prispievajúcim k hospodárskemu rastu.

Na rozdiel od roku 2006, keď bol pozitívny vplyv čistého vývozu na prírastok HDP vyvolaný zmenšením jeho záporného salda, v roku 2007 nadobudol čistý vývoz tovarov a služieb kladnú hodnotu. *Terms of trade* sa podľa našich prepočtov

² Podľa výmenných kurzov sa v roku 2007 pomer JNP v SR a v Rakúsku rovnal len 23 %.

(ŠÚ SR údaje o vývoji *terms of trade* neuverejňuje) v roku 2007 zhoršili oproti roku 2000 o 1,0 a oproti roku 2006 o 0,4 percentuálneho bodu (p. b.).

Podiel konečnej spotreby domácností na použití HDP sa v rokoch 1998 – 2007 pohyboval v rozmedzí 54 – 57 %. Spotreba domácností je teda najvýznamnejšou súčasťou domáceho dopytu a, ako je to znázornené v grafe 2, jej prírastky mali počas celého zisťovaného obdobia dominantný vplyv aj na tempá rastu HDP.

Tvorba hrubého kapitálu (THK) a v rámci nej aj tvorba hrubého fixného kapitálu (THFK) sa v poslednej dekáde vyvíjala so značnými výkyvmi (pozri graf 2). Avšak pozitívny vplyv THK na vývoj HDP počas celého zisťovaného obdobia prevládala – reálna THK bola v roku 2007 o 33 % a THFK o 21 % vyššia než v roku 1998 (podľa údajov v s. c. roku 2000).

Graf 2 poukazuje aj na to, že dopyt verejnej správy transformovaný do jej spotreby prispieval každoročne (s jedinou výnimkou roku 1999) k rastu HDP. Hodnoty tohto príspevku sa pohybovali v značnom rozpätí; od 0,3 (v roku 2000) do 1,6 (v roku 2006) p. b. v závislosti od miesta roku v politickom cykle. Na jeho konci kulminovali a v jeho prvých dvoch rokoch sa znižovali. Výrazný pokles podielu verejnej spotreby z HDP v roku 2007 zodpovedá uvedenému pravidlu.

Posilňovanie makroekonomickej stability pokračovalo aj v roku 2007, ba bolo ešte výraznejšie než v predchádzajúcich rokoch. Miera inflácie sa v porovnaní s predchádzajúcim rokom znížila. Deficit verejných financií klesol na doteraz najnižšiu úroveň napriek tomu, že z verejných financií sa hradil deficit prvého piliera dôchodkového poistenia. Rast reálnych miezd bol značne pomalší než rast produktivity práce a čistý vývoz tovarov a služieb (v s. c.) mal kladnú hodnotu. Uvedené výsledky roku 2007 boli v prvom rade spojené s rekordným tempom hospodárskeho rastu. Prispel k tomu však (na strane hospodárskej politiky vytvárajúcej predpoklady na fungovanie ekonomiky) aj tlak hodnotenia pripravenosti Slovenska na vstup do Európskej hospodárskej a menovej únie (pozri: Vintrová – Žďárek, 2007; Iša – Okáli, 2008).

Otázkou, pravda, zostáva, aká je krátko- aj strednodobá udržateľnosť v roku 2007 dosiahnutého, a nepochybné uspokojivého stavu stability, resp. úrovne plnenia maastrichtských kritérií. Najťažšou úlohou tu bude bezpochyby udržanie miery inflácie v limite inovovaného Paktu stability a rastu, čo bude závisieť najmä od budúcich temp hospodárskeho rastu a s nimi dostatočne zladeného vývoja verejných financií a miezd.

Vývoj zamestnanosti, ktorý Lisabonská stratégia označila za dominantný faktor zmien sociálneho vývoja, v roku 2007 nadviazal na pozitívne trendy predchádzajúcich troch rokov. Napriek tomu, aj v roku 2007 zostala miera zamestnanosti (15 – 64-ročného obyvateľstva) na jednej z najnižších úrovní v EÚ 27 (nižšia než

v SR bola miera zamestnanosti len v Maďarsku, Rumunsku, Poľsku a Taliansku). Treba tiež vziať do úvahy, že v zahraničí pracovalo v roku 2005 6,0 %, v roku 2006 7,2 % a v roku 2007 7,6 % z celkového počtu pracujúcej populácie.

Zrkadlovým obrazom trendu zamestnanosti bol aj v roku 2007 vývoj nezamestnanosti. Sústavný pokles jej miery sa nezastavil ani v prvých mesiacoch roka 2008, takže v marci (podľa metodiky Eurostatu) historicky prvýkrát klesla na jednomiestne číslo (9,7 %).

Reálne mzdy rástli v SR aj v roku 2007 s dostatočným odstupom od rastu produktivity práce a výkonnosti ekonomiky. Mzdová kvóta z HDP sa v roku 2007 rovnala 47 % a bola najnižšia v celej EÚ.³

Pri hodnotení zmien, ktoré sa v roku 2007 udiali v oblasti sociálnej ochrany obyvateľstva, sa predbežne môže vychádzať len z informácie o podiele sociálnych dávok zo spotreby domácností (posledný riadok tab. 1). V jeho raste (znamenanom po predchádzajúcom sedemročnom sústavnom poklese) sa zrejme prejavuje zmena akcentov vládnej politiky, ktorú umožnili dobré výsledky hospodárskeho rastu.

Treba vidieť, že v sociálnej ochrane obyvateľstva patrí Slovensko stále medzi najviac zaostávajúce krajiny Európskej únie.⁴ Rast výkonnosti je v EÚ sprevádzaný rýchlejšim tempom rastu výdavkov na sociálnu ochranu. Náznaky obratu k tomuto trendu, ktoré sa v SR prejavili v roku 2007, treba hodnotiť pozitívne s očakávaním, že pri pokračujúcom raste výkonnosti ekonomiky by mohol pokračovať.

2. Trendy na ponukovej strane ekonomiky

2.1. Vývoj produkcie

Na vysokom, 10,4 % reálnom raste hrubého domáceho produktu sa v roku 2007 podieľal 9,1 p. b. rast pridanej hodnoty a 1,3 p. b. rast daní na produkty (znížené o subvencie). V roku 2007 rástla hrubá produkcia, medzispotreba i pridaná hodnota viac-menej rovnakým tempom, podiel pridanej hodnoty na hrubej produkcii tak dosiahol, podobne ako v predchádzajúcich 3 rokoch, vyše 40 % (v s. c.).

Dynamiku rastu HDP v roku 2007 najviac ovplyvnil mimoriadne silný, takmer 20 % reálny rast pridanej hodnoty v priemysle, ktorý sa na 10,4 % raste

³ Kvóta miezd z HDP sa v roku 2006 v EÚ 27 rovnala 65 % a v EÚ 15 66 %.

⁴ Podiel výdavkov na sociálnu ochranu obyvateľstva z HDP sa v roku 2005 rovnal v EÚ 27 27,2 %, kým v Slovenskej republike dosiahol len 16,9 %. O niečo nižší bol len v Estónsku, Lotyšsku a Litve. V Českej republike sa rovnal 19,1 %; v Poľsku 19,6 %; v Maďarsku 21,9 % a v Slovensku 23,4 % (Petrašová, 2008).

HDP podieľal až 6,6 p. b. Rast hrubého domáceho produktu podporili aj odvetvia služieb a stavebníctvo, naopak, reálny pokles pridanej hodnoty v pôdohospodárstva o vyše 20 % ho znížil o 1,1 p. b. Celkové vývojové tendencie charakterizuje tabuľka 3.

T a b u ľ k a 3

Vývoj tvorby HDP v rokoch 2004 – 2007¹

	Medziročné zmeny (v %)				Príspevok k rastu HDP (v p. b.)			
	2004	2005	2006	2007	2004	2005	2006	2007
HDP	5.2	6.6	8.5	10.4
v tom:								
pôdohospodárstvo	2.0	11.9	12.6	-20.2	0.1	0.6	0.7	-1.1
priemysel	15.3	6.8	10.2	19.7	4.6	2.2	3.4	6.6
stavebníctvo	2.2	21.4	15.2	4.0	0.1	1.1	0.9	0.2
obchod, doprava ²	6.6	5.8	12.4	9.4	1.4	1.2	2.7	2.1
finančné služby ³	3.0	1.8	11.6	1.5	0.4	0.2	1.5	0.2
verejná služby ⁴	-13.0	0.6	2.0	15.2	-1.9	0.1	0.2	1.6
ostatné zložky HDP ⁵	10.6	13.3	-4.6	11.8	1.1	1.5	-0.6	1.3

¹ Podľa revidovaných údajov ŠÚ SR; zo stálych cien vypočítaných reťazením objemov s použitím referenčného roka 2000; pri použití danej metódy sa sčítajú jednotlivých komponentov, a aj od nich odvodených ukazovateľov, nerovná presne celku.

² Obchod, hotely, reštaurácie, doprava, skladovanie, pošty, telekomunikácie.

³ Finančné sprostredkovanie, nehnuteľnosti, prenájom, obchodné činnosti.

⁴ Verejná správa, obrana, školstvo, zdravotníctvo, sociálna pomoc, spoločenské služby, činnosti domácností.

⁵ Daň z pridanej hodnoty, spotrebná daň, daň z dovozu, mínus subvencie.

Prameň: Vlastné prepočty podľa údajov ŠÚ SR.

Vývoj v roku 2007 viedol k ďalšiemu posilneniu pozície priemyslu v štruktúre pridanej hodnoty. V porovnaní s priemerom EÚ 15 (podľa údajov Eurostatu) dosahuje Slovensko vyšší podiel na pridanej hodnote v priemysle (o 10,5 p. b.) a podstatne nižší v službách (o vyše 12 p. b.). Výrazne slabšia je pozícia finančných a obchodných služieb, ako aj verejných služieb, kým naopak v obchode, doprave, poštách a telekomunikáciách je podiel na pridanej hodnote vyšší ako v priemere EÚ 15.

Rozdielny vývoj jednotlivých odvetví potvrdzuje aj prepočet pridanej hodnoty (v PKS) na 1 obyvateľa,⁵ ktorý umožňuje zistiť výkonnosť jednotlivých odvetví v porovnaní s priemerom EÚ 15 a nepriamo aj postup ich konvergenzie k tomuto priemeru. Údaje v tabuľka 4 jednoznačne potvrdzujú zaostávanie rozvoja finančných a obchodných služieb, ako aj verejných služieb nielen za úrovňou priemeru EÚ 15, ale aj za ČR, Maďarskom a Slovinskom. Relatívna výkonnosť priemyslu sa v porovnaní s rokom 1995 výrazne priblížila k priemeru EÚ 15 (zvýšila sa o 38 p. b.), napriek tomu však nedosahuje tú úroveň, ktorú dosahuje napríklad ČR a Slovinsko.

⁵ Na rozdiel od podielov jednotlivých odvetví na pridanej hodnote, tento ukazovateľ charakterizuje pozíciu jednotlivých odvetví presnejšie – bez ohľadu na vývoj v ostatných odvetviach.

T a b u ľ k a 4

Pridaná hodnota na obyvateľa v PPS, EÚ 15 = 100 (%)

	Slovensko				CZ	HU	PL	SI
	1995	2006	2007	zmena ²	2006	2007	2007	2007
Odvetvia spolu	41	57	61	20	71	55	48	80
pôdohospodárstvo	100	125	100	0	100	150	125	100
priemysel	56	83	94	38	113	71	57	110
stavebníctvo	33	64	67	33	79	40	60	93
obchod, doprava ¹	47	73	78	32	86	57	65	88
finančné služby ¹	30	37	38	8	42	44	31	61
verejné služby ¹	26	39	43	16	52	54	38	68

¹ Presnejšiu identifikáciu odvetvia pozri v poznámke k tabuľke 3.

² Zmena medzi rokom 1995 a 2007 v p. b.

Prameň: Vlastné prepočty podľa údajov Eurostatu.

Produkcia v *priemysle*⁶ sa v roku 2007 medziročne zvýšila o 12,8 %; z toho v spracovateľskom priemysle o 15,3 % (obidve o 2,7 p. b. viac ako v roku 2006). Priaznivý obrat sa dosiahol v ťažbe nerastných surovín (rast o 25,9 % oproti poklesu v predchádzajúcich 4 rokoch), naopak, ďalej klesala produkcia vo výrobe a v rozvoде elektriny, plynu a vody (o 7,5 %).

V spracovateľskom priemysle najviac vzrástla výroba motorových vozidiel (o 62,7 %) a výroba rádiových, televíznych a spojovacích zariadení (o 45,1 %) a najviac poklesla výroba kancelárskych strojov a počítačov (-26,3 %). Vývoj v jednotlivých odvetviach prebiehal značne diferencovane, pričom celkový pozitívny trend je v podstate výsledkom mimoriadne silného rastu v niekoľkých odvetviach.

Zvýšenie produkcie priemyslu sa v roku 2007 dosiahlo rýchlejšim rastom produktivity práce⁷ (o 9,6 %) ako počtu zamestnancov (o 2,9 %), z toho v spracovateľskom priemysle pri raste produktivity práce o 11,5 % a počtu zamestnancov o 3,4 %.

Priemysel v roku 2007 mierne prekročil vysoké tempo reálneho rastu *tržieb za vlastné výkony a tovar*, dosiahnutého v predchádzajúcom roku – v priemysle dosiahlo 15,6 % a z toho v spracovateľskom priemysle 16,6 %. Najväčší rast tržieb sa zistil vo výrobe motorových vozidiel (45,6 %) a vo výrobe rádiových, televíznych a spojovacích zariadení (36,9 %) – pripadá na ne až 64 % nominálneho prírastku tržieb za vlastné výkony a tovar v priemysle.

Rast *stavebnej produkcie* sa v roku 2007 oproti roku 2006 značne spomalil (a to na 5,7 % oproti 14,9 % v roku 2006). Obdobné spomalenie sa zaznamenalo vo vývoji tržieb za vlastné výkony a tovar (na 8,2 % oproti 13,3 % v roku 2006), vo vývoji zamestnanosti (na 6 % oproti 9,3 %) , ako aj vo vývoji produktivity

⁶ Podľa indexu priemyselnej produkcie.

⁷ Vychýslená na báze indexu priemyselnej produkcie.

(na 0,6 % oproti 5,2 % v predchádzajúcom roku). Priaznivejší vývoj ako v roku 2006 sa dosiahol len v stavebnej produkcii v zahraničí (rast o 14,1 %; v roku 2006 pokles o 12,1%). Spomalenie rastu stavebnej produkcie sa prejavilo vo všetkých veľkostných skupinách podnikov; najnižší rast (0,4 %) sa zaznamenal vo veľkých podnikoch, najvyšší (10,3 %) u živnostníkov.

Pre *poľnohospodárstvo* bol vývoj v roku 2007 veľmi nepriaznivý. Podľa údajov o vývoji HDP poklesla hrubá produkcia celého pôdohospodárstva nominálne o 17 % a pridaná hodnota o 19 % (reálne až o vyše 20 %). Vysoký prepád produkcie naznačujú aj odhady úrod poľnohospodárskych produktov, ktoré s výnimkou repky boli oproti priemeru predchádzajúcich troch rokov podstatne nižšie (obilniny napríklad o 19 %). Z hľadiska tržieb za predaj vlastných výrobkov sa daný vývoj nejaví až tak dramaticky, pretože vďaka 24 % rastu cien rastlinných produktov získali poľnohospodárske podniky v tržbách za rastlinné produkty o 3,4 mld Sk viac ako v predchádzajúcom roku (tržby za živočíšne produkty poklesli o 0,1 mld Sk). Celkove sa tržby za predaj vlastných výrobky reálne zvýšili o 2,5 %.

V *sektore komerčných služieb* rýchlejšie ako v predchádzajúcom roku vzrástli tržby za vlastné výkony a tovar v predaji a údržbe vozidiel, v činnosti pôšt a telekomunikácií, v počítačových a súvisiacich činnostiach, ako aj v rekreačných, kultúrnych a športových činnostiach. V ostatných sledovaných činnostiach sa rast spomalil.

Výkonnosť spracovateľského priemyslu z hľadiska zahraničného obchodu

V zahraničnom obchode sa zvýšenie výkonnosti spracovateľského priemyslu v roku 2007 prejavilo vo výraznom zvýšení (o 43 mld Sk) prebytku jeho zahraničnoobchodnej bilancie. Celkový prehľad o zahraničnom obchode spracovateľského priemyslu v roku 2007 podľa odvetví poskytuje tabuľka 5.

Najúspešnejšími odvetviami z hľadiska dosiahnutej hodnoty vývozu boli v roku 2007 výroba dopravných prostriedkov, výroba elektrických zariadení a výroba kovových výrobkov, pričom prvé dve odvetvia výrazne prispeli aj k zlepšeniu obchodnej bilancie spracovateľského priemyslu; v ostatných odvetviach, s výnimkou výroby strojov a zariadení i. n., výroby i. n. a spracúvania kože, došlo k zhoršeniu ich obchodnej bilancie. Najväčšími čistými vývozcami aj naďalej boli výroba dopravných prostriedkov, výroba kovov a kovových výrobkov a výroba koksu a ropných produktov.

Štruktúra zahraničného obchodu spracovateľského priemyslu z hľadiska technologickej náročnosti prechádza v posledných rokoch výraznými zmenami. Ako vidieť v tabuľke 6, sústavne sa zvyšuje podiel technologicky vysoko náročných skupín výrob na celkovom vývoze spracovateľského priemyslu, a to na úkor technologicky nízko- a stredne nízko náročných tovarov. V roku 2007 bol dokonca

tento vývoz prvýkrát vyšší ako vývoz technologicky nízko náročných tovarov. Viacero pozitívnych zmien možno zaznamenať aj vo vývoji obchodnej bilancie spracovateľského priemyslu podľa technologických skupín. Bližšie pozri graf 3.

T a b u ľ k a 5

Vývoj zahraničného obchodu spracovateľského priemyslu v roku 2007

	Vývoz (mld Sk)		Dovoz (mld Sk)		Balancia (mld Sk)	
	2007	+/- ¹	2007	+/- ¹	2007	+/- ¹
Priemyselná výroba spolu	1 394.6	193.2	1 269.5	150.4	125.1	42.8
v tom:						
výroba potravín	41.2	3.6	63.9	8.8	-22.7	-5.2
textilná a odevná výroba	36.3	0.6	44.4	0.9	-8.1	-0.2
spracúvanie kože	20.5	1.9	16.2	0.8	4.3	1.1
spracúvanie dreva	19.9	0.2	13.1	2.1	6.8	-1.9
výroba celulózy a papiera	41.0	0.8	28.4	1.5	12.5	-0.7
výroba koksu a ropných produktov	65.2	-0.5	30.4	0.6	34.8	-1.1
výroba chemických výrobkov	68.4	-2.1	116.6	7.1	-48.2	-9.2
výrobky z gumy a plastov	53.0	3.7	63.1	4.3	-10.0	-0.6
výroba nekovových výrobkov	23.0	0.1	21.9	3.5	1.1	-3.4
výroba kovov a kov. výrobkov	212.3	15.5	160.7	20.8	51.6	-5.4
výroba strojov a zariadení i. n.	115.9	9.7	122.9	7.2	-7.0	2.5
výroba elektrických zariadení	305.0	58.5	321.7	44.3	-16.8	14.3
výroba dopravných prostriedkov	360.9	96.5	239.0	46.0	121.8	50.5
výroba i. n.	32.1	4.7	27.2	2.5	4.9	2.2
<i>Na doplnenie</i>						
Ťažba nerastných surovín	5.9	-1.6	143.8	-19.6	-137.8	18.0
Ostatné položky zahraničného obchodu	20.2	-3.7	28.9	3.2	-8.7	-6.9
Zahraničný obchod spolu	1 420.7	187.9	1 442.1	134.0	-21.4	53.9

¹ Zmena oproti roku 2006.

Prameň: Vlastné prepočty podľa údajov ŠÚ SR.

T a b u ľ k a 6

Podiel technologických skupín na vývoze a dovoze spracovateľského priemyslu¹

	Vývoz (%)				Dovoz (%)			
	2004	2005	2006	2007	2004	2005	2006	2007
Nízke technológie	18.2	17.2	14.9	13.7	18.1	17.8	15.8	15.2
Stredne nízke technológie	28.2	29.8	28.0	25.5	22.7	22.6	22.1	21.7
Stredne vysoké technológie	45.8	41.6	42.5	44.3	43.5	41.7	41.3	41.3
Vysoké technológie	7.8	11.4	14.6	16.5	15.7	17.9	20.9	21.7

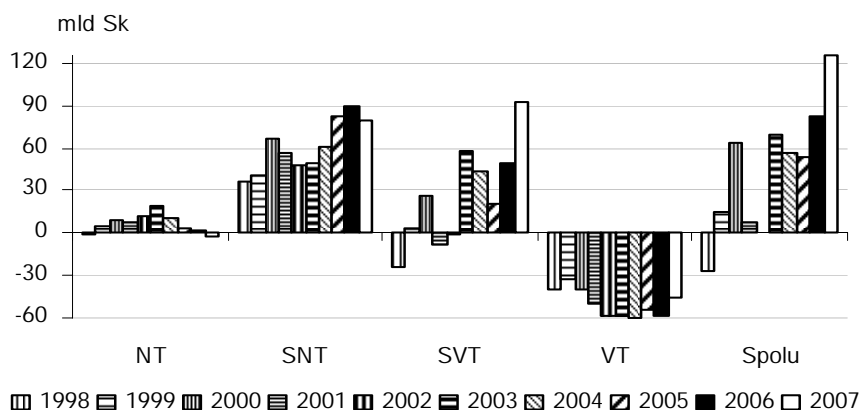
¹ Spracované podľa skupín klasifikácie produkcie v 4-miestnom kóde; zaradenie odvetví do technologických skupín podľa OECD STAN Indicators.

Prameň: Vlastné prepočty podľa údajov ŠÚ SR.

Obchod s tovarmi zaradenými medzi vysoké technológie zostáva síce stále deficitným, jeho deficit sa však znížil, a to z 58 mld Sk na 45 mld Sk. Vysoký prebytok vykazuje skupina technologicky stredne vysoko náročných (takmer 93 mld Sk), čo je prvýkrát viac ako v skupine technologicky stredne nízko náročných, ktorá doteraz vždy dosahovala najväčší prebytok. V skupine technologicky nízko náročných sa dosiahol malý deficit.

Graf 3

Vývoj obchodnej bilancie v segmentoch spracovateľského priemyslu podľa technologickej náročnosti (v mld Sk)

Vysvetlivky: NT – nízke technológie, SNT – stredne nízke technológie, SVT – stredne vysoké technológie, VT – vysoké technológie.

Prameň: Vlastné prepočty podľa údajov ŠÚ SR.

2.2. Zmeny vo vývoji finančnej pozície korporácií

Hospodársky výsledok korporácií sa v roku 2007 zvýšil o 59,6 mld Sk (v porovnaní s 18,9 mld Sk v roku 2006). Jeho vývoj výrazne ovplyvnil sektor finančných korporácií (prírastok o 31,3 mld Sk).⁸ V sektore nefinančných korporácií sa jeho rast, naopak, spomalil – zvýšil sa o 28,3 mld Sk, kým v roku 2006 o takmer 60 mld Sk. (Pozri tab. 7.)

Vývoj hospodárskeho výsledku nefinančných organizácií sa v roku 2007 v porovnaní s rokom 2006, ale aj s predchádzajúcimi rokmi, vyznačuje niektorými negatívnymi črtami, ktoré sú do určitej miery v rozpore s veľmi úspešným hospodárskym rastom. Predovšetkým sa zaznamenal mimoriadne vysoký nárast strát v stratových korporáciách⁹ (z 29 mld Sk v roku 2006 na takmer 72 mld Sk v roku 2007).¹⁰

⁸ Zásadný vplyv na vývoj hospodárskeho výsledku finančných korporácií malo zníženie straty NBS zo 45 mld Sk ku koncu roka 2006 na 19 mld Sk ku koncu roka 2007 (podľa dekadnej bilancie aktív a pasív NBS k 31. 12. 2007).

⁹ Celkový hospodársky výsledok nefinančných korporácií je súčtom kladných hospodárskych výsledkov (získov) v nestratových korporáciách, záporných hospodárskych výsledkov (strát) v stratových korporáciách s 20 a viac zamestnancami a hospodárskych výsledkov malých organizácií s menej ako 20 zamestnancami.

¹⁰ Obdobný objem strát zaznamenala slovenská ekonomika naposledy v roku 1998 (80,3 mld Sk) a v roku 1999 (54,1 mld Sk), v ďalších rokoch straty dosahovali okolo 30 mld Sk.

Straty vzrástli v službách o 30 mld Sk, z toho v ob-chode takmer o 19 mld Sk, v pôdohospodárstve o 4 mld Sk, v spracovateľskom priemysle o 3 mld Sk a vo výrobe a v rozvode elektriny, plynu a vody takmer o 5 mld Sk. Podiel stratových podnikov na celkovom počte nefinančných korporácií s 20 a viac zamestnancami sa zvýšil z 28 % na 31 %. Na rozdiel od roku 2006, keď ani jedno odvetvie ako celok neskončilo so záporným hospodárskym výsledkom, v roku 2007 sa medzi ne zaradilo školstvo a odvetvie zdravotníctva a sociálnych služieb.

T a b u ľ k a 7

Vývoj finančnej pozície korporácií v rokoch 2003 – 2007

	2003	2004	2005	2006	2007
	Hospodársky výsledok (v mld Sk)				
Nefinančné a finančné korporácie spolu	138.0	180.0	249.5	268.4	328.0
Finančné korporácie	-15.1	-12.3	28.7	-12.0	19.4
Nefinančné korporácie	153.1	192.3	220.9	280.4	308.6
z toho:					
poľnohospodárstvo	-1.9	1.0	-0.3	1.3	0.3
spracovateľský priemysel	53.2	70.0	73.1	91.4	95.5
stavebníctvo	8.4	10.2	12.3	14.4	15.4
služby spolu	55.4	67.4	86.2	116.1	139.7
Nestratové a stratové nefinančné korporácie s 20 a viac zamestnancami	115.2	149.3	172.9	223.6	233.5
v tom: nestratové	146.6	173.0	204.1	252.8	305.3
stratové	-31.3	-23.7	-31.2	-29.2	-71.8
	Rentabilita nákladov (v %)				
Nefinančné korporácie	6.0	7.0	7.1	7.7	7.6
Poľnohospodárstvo	-3.1	1.6	-0.5	2.0	0.4
Spracovateľský priemysel	5.0	6.2	5.7	5.9	5.4
Stavebníctvo	7.8	8.6	8.3	8.7	8.8
Služby spolu	5.1	5.6	6.3	7.4	8.0

Prameň: Vlastné počty podľa údajov ŠÚ SR.

Na druhej strane, vzrástol zisk v nestratových korporáciách o takmer 53 mld Sk (v roku 2006 o 49 mld Sk) a aj kladný hospodársky výsledok v organizáciách s menej ako 20 zamestnancami o 18 mld Sk (v roku 2006 len o 9 mld Sk). Vzhľadom na vývoj strát, celkový prírastok hospodárskeho výsledku nefinančných korporácií bol oproti roku 2006 menej ako polovičný.

V roku 2007 sa zastavil rast rentability nákladov (RN) nefinančných organizácií. V spracovateľskom priemysle sa RN dokonca znížila o 0,5 p. b. na 5,4 %. Poklesla najmä v chemickom, textilnom a kožiarskom priemysle. Najvyššiu RN, až 14 %, si naďalej udržala výroba kovov a kovových výrobkov a výroba nekovových minerálnych výrobkov. V dynamicky rastúcich odvetviach (výroba dopravných prostriedkov a výroba elektrických a optických zariadení) bola RN aj v roku 2007 podstatne nižšia (3,1 %, resp. 2,6 %).

Najväčší zisk (105 mld Sk) v nestratových korporáciách dosiahol v roku 2007 spracovateľský priemysel, z toho 33 mld Sk pripadá na výrobu kovov a kovových výrobkov, 14 mld Sk na výrobu dopravných prostriedkov (o 4 mld Sk viac ako v roku 2006) a 10 mld Sk na výrobu elektrických a optických zariadení. Malé organizácie, ako aj stratové organizácie ovplyvnili tvorbu celkového hospodárskeho výsledku v spracovateľskom priemysle podstatne menej ako v odvetviach služieb.

Silným ziskovým odvetvím naďalej zostáva výroba a rozvod elektriny, plynu a vody; dominujú tu hlavne nestratové korporácie, hoci aj v tomto odvetví v roku 2007 vzrástla strata. Rentabilita nákladov v tomto odvetví je stále vysoko nadpriemerná, a to 18,9 %.

Najväčšie zmeny v tvorbe hospodárskeho výsledku boli bezpochyby spojené s vývojom v sektore služieb, a osobitne v obchode. Pozoruhodné je, že služby sa podieľali najviac nielen na raste celkovej straty v ekonomike (70 %), ale pripadal na ne aj dvojtretinový podiel prírastku zisku v nestratových organizáciách a v podstate celý prírastok v skupine organizácií s menej ako 20 zamestnancami. Sektor služieb prispel k prírastku celkového hospodárskeho výsledku v ekonomike 84 %, najmä však vďaka prírastku hospodárskeho výsledku v malých organizáciách.

Celkove možno konštatovať, že prírastok hospodárskeho výsledku v ekonomike bol v roku 2007 takmer z dvoch tretín dielom organizácií s menej ako 20 zamestnancami; v predchádzajúcich troch rokoch bol ich prínos maximálne 17 %.

2.3. Vývoj v oblasti tvorby predpokladov na inovácie a ich využívanie

Ak si má Slovensko dlhodobo udržať relatívne rýchly hospodársky rast, bude potrebné veľmi intenzívne rozvíjať schopnosť podnikateľských subjektov pružne reagovať na technologický pokrok a zmeny v štruktúre domáceho a vonkajšieho dopytu prostredníctvom inovačných aktivít. Preto je veľmi dôležité sústavne analyzovať aj pozíciu Slovenska vo vytváraní predpokladov na inovačný proces. Informácie o pozícii Slovenska v danej oblasti poskytuje v ucelenej podobe Európska inovačná tabuľka 2007 (EIS 2007),¹¹ ktorá zahŕňa 25 čiastkových indikátorov a Súhrnný inovačný index.¹² Pozíciu Slovenska podľa tohto indikátora pozri v tabuľke 8.

¹¹ European Innovation Scoreboard 2007. Comparative Analysis of Innovation Performance; EIS 2007 bol spracovaný za 27 členských štátov EÚ a ďalších 10 štátov. Jeho výsledky sa opierajú o štatistické údaje za roky 2004, 2005 a 2006, necharakterizujú teda vývoj v roku 2007, ale v predchádzajúcich rokoch.

¹² Poskytuje celkový pohľad na inovačnú výkonnosť, pričom treba upozorniť, že Súhrnný inovačný index charakterizuje relatívnu, a nie absolútnu pozíciu jednotlivých krajín. Hodnota indexu sa môže v každej krajine pohybovať medzi 0 a 1.

T a b u ľ k a 8

Súhrnný inovačný index za roky 2003 – 2007

	Hodnota					Poradie v rámci EÚ 27				
	2003	2004	2005	2006	2007	2003	2004	2005	2006	2007
EÚ 27	0.45	0.45	0.45	0.45	0.45	–	–	–	–	–
Estónsko	0.35	0.34	0.35	0.37	0.37	12.	13.	12.	12.	12.
Česká republika	0.32	0.33	0.33	0.34	0.36	14.	14.	14.	14.	13.
Slovinsko	0.32	0.34	0.34	0.36	0.35	15.	12.	13.	13.	14.
Litva	0.23	0.24	0.24	0.26	0.27	21.	22.	21.	19.	19.
Maďarsko	0.24	0.25	0.25	0.25	0.26	20.	20.	20.	21.	20.
Slovensko	0.23	0.22	0.23	0.24	0.25	22.	23.	23.	23.	23.
Poľsko	0.21	0.21	0.22	0.23	0.24	23.	24.	24.	24.	24.
Bulharsko	0.20	0.21	0.20	0.22	0.23	25.	25.	25.	25.	25.
Lotyšsko	0.16	0.16	0.17	0.18	0.19	26.	26.	26.	26.	26.
Rumunsko	0.16	0.15	0.16	0.17	0.18	27.	27.	27.	27.	27.

Prameň: Vlastné prepočty podľa EIS 2007.

Podľa analýzy EIS 2007 patrí Slovensko do poslednej, najmenej výkonnej skupiny – do skupiny dobiehajúcich krajín,¹³ kým Estónsko, Česká republika a Slovinsko mali v posledných piatich obdobiach stabilné miesto medzi miernymi inovátormi a v ostatnom čase sa do tejto skupiny presunula aj Litva. Je očividné, že Slovensko má aj v porovnaní s novými členskými štátmi EÚ, ktoré v predchádzajúcom období prešli transformáciou, slabšiu a len veľmi pomaly sa zlepšujúcu pozíciu. Vyhliadky Slovenska na konvergenciu s priemerom EÚ sa v danej analýze hodnotia pomerne pesimisticky. Pri lineárnom vývoji bude potrebné najmenej 20 rokov, aby sa dosiahol priemer EÚ v inovačnej výkonnosti. Rýchlejší pokrok by bolo možné dosiahnuť iba na základe zásadných zmien v celom inovačnom systéme Slovenska a v skvalitnení celkového sociálno-ekonomického a regulačného prostredia tak, aby bol priaznivý pre inovačné aktivity.

V čom je slabá stránka inovačnej výkonnosti Slovenska? Istú odpoveď poskytuje rozlíšenie piatich dimenzií inovačného procesu a ne nadväzujúce čiastkové inovačné indexy.¹⁴ Pozíciu Slovenska podľa čiastkových inovačných indexov pozri v tabuľke 9.

Najlepšiu pozíciu má Slovensko v *Aplikáciách*, t. j. vo výsledkoch podnikov pri uplatňovaní novosti a náročnejších technológií vo výrobe. Napríklad tržby z nových výrobkov na celkovom obrate podnikov dosiahli pri nových výrobkoch

¹³ Sledované krajiny sa za pomoci hierarchickej klastrovej techniky charakterizujú ako 1. lídri, 2. nasledovníci, 3. mierni inovátori, 4. dobiehajúce krajiny.

¹⁴ Tri z nich charakterizujú vstupy do inovačného procesu a dva jeho výstupy. Predpoklady na vytváranie inovačného potenciálu charakterizujú *Nositelia inovácií* (úroveň vzdelania, účasti na celoživotnom vzdelaní a pripojenia k internetu). *Tvorba poznatkov* meria investície do výskumu a vývoja. Index *Inovácie a podnikanie* kvantifikuje úsilie firiem v inovačnom procese, osobitne v MSP. Výstupy charakterizujú *Aplikácie* (úroveň zamestnanosti, exportu a podnikových výsledkov v inovatívnych sektoroch) a *Duševné vlastníctvo* (najmä patenty a podobne).

na trhu 174 % priemeru EÚ a pri nových výrobkoch v podniku 103 %; zamestnanosť v technologicky stredne vysoko a vysoko náročných odvetviach spracovateľského priemyslu na celkovej zamestnanosti dosiahla 147 % priemeru EÚ (3. miesto zo sledovaných krajín).

T a b u ľ k a 9

Čiastkové inovačné indexy za roky 2003 – 2007

	Hodnota indexov					Poradie v rámci EÚ 27				
	2003	2004	2005	2006	2007	2003	2004	2005	2006	2007
Nositelia inovácií	0.30	0.30	0.29	0.31	0.32	20	20	23	21	21
Tvorba poznatkov	0.08	0.07	0.08	0.08	0.07	25	25	25	25	26
Inovácie a podnikanie	0.19	0.18	0.20	0.19	0.20	25	25	24	27	27
Aplikácie	0.51	0.50	0.51	0.56	0.55	8	7	7	6	8
Duševné vlastníctvo	0.01	0.01	0.01	0.02	0.03	21	22	24	23	21

Prameň: vlastné prepočty podľa EIS 2007.

Nepriaznivá pozícia Slovenska v ostatných dimenziách inovačnej výkonnosti na jednej strane, a relatívna silná pozícia v reálnych výsledkoch podnikov na strane druhej, navodzuje záver, že aj pri malom úsilí vo vytváraní predpokladov na inovačný proces sa dá dosiahnuť pokrok vo zvyšovaní technologickej úrovne v ekonomike. Treba však upozorniť, že ekonomika môže byť úspešná v technologickom dobiehaní bez vytvárania vlastných predpokladov na inovačný proces len po určitý čas, a to dovedy, kým budú zahraniční investori ochotní presúvať do našej ekonomiky nové výroby na vyššej technologickej úrovni, t. j. pri vysokej závislosti od zahraničných investorov.

Najslabšou stránkou inovačnej výkonnosti SR je bezpochyby úroveň financovania výskumu a vývoja (V a V) z verejných, ako aj z podnikových zdrojov a celková finančná podpora inovačného procesu. Kým v priemere za EÚ dosahujú výdavky na V a V z verejných zdrojov 0,65 % HDP, v SR iba 0,25 %. Ešte výraznejšie sú diferencie vo výdavkoch na V a V z podnikových zdrojov – Slovensko dosahuje len pätinu priemeru EÚ (0,25 % k 1,17 % HDP); veľmi slabá je verejná podpora inovatívnych firiem a rozvoj rizikového kapitálu.

Pozícia Slovenska v úrovni vysokoškolského vzdelania sa postupne zlepšuje, nedosahuje však priemer EÚ a je veľmi vzdialená od krajín, ktoré v tomto smere dosahujú najvyššie hodnoty. Nadpriemerný je podiel stredoškolsky vzdelanej mládeže, otázna je však zhoršujúca sa kvalitatívna úroveň a nie celkom vyhovujúca štruktúra tohto vzdelania. Veľmi slabá je pozícia SR v celoživotnom vzdelávaní a menšie ako vo väčšine európskych štátov sú aj možnosti neformálneho vzdelávania prostredníctvom internetu.

Celkovú nízku úroveň podpory inovačných aktivít v slovenskej ekonomike sa odradľuje aj na nízkej angažovanosti MSP v inovačnom procese. Podiel MSP,

ktoré inovujú samostatne, dosahuje 11 % a tých, ktoré inovujú v kooperácii, je 6,8 %. Vo väčšine krajín veľká časť MSP využíva na zvýšenie svojej výkonnosti organizačné inovácie (od 58 % po 11 %) na Slovensku len 13,4 %.

3. Vonkajšie ekonomické vzťahy

3.1. Platobná bilancia

V roku 2007 dosiahla platobná bilancia Slovenska po minuloročnom deficite opäť prebytok, a to na úrovni 5,2 % HDP, čo je najvyššia hodnota za posledných päť rokov (tab. 10). Znamenalo to zvýšenie devízových rezerv NBS o 96 mld Sk ako výsledok intervencií proti posilneniu slovenskej koruny. Najvýznamnejší podiel na uvedenom zlepšení platobnej bilancie mal v rámci položiek kapitálového a finančného účtu nárast krátkodobých investícií a v rámci položiek bežného účtu výrazný pokles deficitu obchodnej bilancie, ktorý sa dosiahol pri súčasnom silnom zhodnocovaní kurzu SKK.

Aj na bežnom účte sa zaznamenal najlepší výsledok od roku 2003, pričom pomer jeho deficitu k HDP dosiahol 5,3 %. Najväčší podiel na deficite bežného účtu mala obchodná bilancia, a najmä bilancia výnosov, pričom zhoršenie salda bilancie výnosov bolo spôsobené predovšetkým vyššou repatriáciou zisku zahraničných investorov a nižšími výnosmi z úverov a portfóliových investícií. Rok 2007 priniesol aj zníženie prebytku bilancie služieb, na čom sa podieľali najmä dopravné služby a služby cestovného ruchu. V dôsledku metodologickej zmeny sa výrazne zhoršil aj deficit bežných transferov. Vzhľadom na priaznivý vývoj hlavných položiek platobnej bilancie možno pozitívne hodnotiť mieru pokrytia deficitu bežného účtu prebytkom kapitálového a finančného účtu, ktorá sa v roku 2007 priblížila k hodnote 2.

T a b u ľ k a 10

Vývoj hlavných položiek platobnej bilancie Slovenskej republiky v rokoch 2003 – 2007

	2003	2004	2005	2006	2007
Obchodná bilancia (mld Sk)	-23.4	-49.6	-74.0	-75.3	-21.4
Bilancia služieb (mld Sk)	8.7	8.6	9.9	22.5	13.1
Bilancia výnosov (mld Sk)	-66.8	-70.9	-62.5	-62.1	-79.4
Bežné transfery (mld Sk)	9.0	5.5	0.5	-1.6	-11.1
Bežný účet (mld Sk)	-72.5	-106.4	-126.1	-116.5	-98.7
Kapitálový a finančný účet (mld Sk)	112.1	159.3	186.9	32.4	185.7
Celková bilancia (mld Sk)	51.9	55.2	71.4	-78.1	96.0
Bežný účet/HDP (%)	-5.9	-7.8	-8.5	-7.0	-5.3
Celková bilancia/HDP (%)	4.2	4.1	4.8	-4.7	5.2
Miera pokrytia deficitu bežného účtu prebytkom kapitálového a finančného účtu	1.55	1.50	1.48	0.28	1.88

Prameň: NBS, 2008; ŠÚ SR, 2008; vlastné výpočty.

3.2. Otvorenosť ekonomiky

Slovensko sa zaraďuje medzi najviac otvorené ekonomiky EÚ, čo by mu po vstupe do eurozóny malo umožniť dosiahnuť relatívne vyššie úspory transakčných nákladov, ako aj väčšie úžitky z redukcie menového rizika. Pomer súčtu vývozu a dovozu výrobkov a služieb k HDP v bežných cenách dosahuje vyššie hodnoty len v takých malých ekonomikách, ako sú Luxembursko a Malta. Na jednoznačne najvyššej otvorenosti Luxemburska sa pritom vo veľkej miere podieľa vysoký vývoz služieb z krajiny. Spomedzi krajín dnešnej eurozóny vykázalo v tomto ukazovateli v roku 2006 porovnateľnú úroveň so Slovenskom (176 %) už len Belgicko, Írsko, Holandsko a jeden z najmladších členov menovej únie – Slovinsko. K vysokej otvorenosti slovenskej ekonomiky najväčšou mierou prispieva obchod s tovarmi. Rozsah obchodu so službami je zatiaľ pomerne nízky – na celkovej otvorenosti sa podieľa len približne jednou desatinou.

3.3. Zahraničný obchod

V roku 2007 rástli vývoz aj dovoz tovarov pomalším tempom než v predchádzajúcom roku. Nárast vývozu bol hlavne v súvislosti s nábehom nových exportných kapacít v automobilovom a elektrotechnickom priemysle o 5 p. b. vyšší než nárast dovozu, čo viedlo k výraznej redukcii deficitu obchodnej bilancie a k zníženiu jeho pomeru k HDP iba na 1,2 % (tab. 11). Vplyvom priaznivého vývoja položiek obchodnej bilancie súbežne s vysokým tempom hospodárskeho rastu sa exportná výkonnosť slovenskej ekonomiky mierne zvýšila a dovozná náročnosť znížila.

T a b u ľ k a 11

Vývoj zahraničného obchodu Slovenskej republiky s tovarmi v rokoch 2003 – 2007

	2003	2004	2005	2006	2007
Vývoz (mld Sk, b. c.)	803.0	895.2	993.5	1 239.4	1 420.7
Ročná zmena (% , b. c.)	23.2	11.4	11.5	24.6	15.2
Dovoz (mld Sk, b. c.)	826.6	942.2	1 069.5	1 331.0	1 442.1
Ročná zmena (% , b. c.)	10.5	13.8	13.7	24.3	10.2
Saldo (mld Sk)	-23.6	-47.0	-76.0	-91.6 ¹	-21.4
Saldo/HDP (%)	-1.9	-3.4	-5.1	-5.5	-1.2
Exportná výkonnosť (% HDP)	65.7	65.7	66.9	74.7	76.7
Dovozná náročnosť (% HDP)	67.6	69.2	72.0	80.2	77.9

¹ Tento údaj je prevzatý z publikácie Zahraničný obchod Slovenskej republiky 12/2006 (marec 2007), zatiaľ čo údaj uvedený v tabuľke 10 pochádza z platobnej bilancie zverejnenej Národnou bankou Slovenska (november 2007).

Prameň: Zahraničný obchod Slovenskej republiky 2003 – 2007. ŠÚ SR, 2008; vlastné výpočty.

Teritoriálna štruktúra zahraničného obchodu SR sa v roku 2007 v porovnaní s predchádzajúcim rokom veľmi nezmenila. Podiel krajín EÚ na slovenskom vývoze a dovoze vzrástol len mierne, a to na takmer 87 %, resp. 69 %. V súvislosti s blížiacim sa vstupom Slovenskej republiky do eurozóny sa vzhľadom na pomerne vysoký rozsah vzájomného obchodu s členmi menovej únie na celkovom zahraničnom obchode SR očakáva ďalšie zlepšenie úrovne synchronizácie hospodárskeho cyklu krajiny s ostatnými štátmi tohto zoskupenia, čo by mohlo prispieť k miernemu zvýšeniu vhodnosti jednotnej menovej politiky pre slovenskú ekonomiku.

V komoditnej štruktúre zahraničného obchodu vzrástol v porovnaní s predchádzajúcimi dvomi rokmi najmä podiel vývozu strojov a zariadení na celkovom vývoze, a to vplyvom zvýšenia vývozu osobných automobilov a ich komponentov, ako aj televíznych prijímačov. Nárast sa zaznamenal i v podiele dovozu strojov a zariadení, čo bolo spôsobené dovozom častí, súčastí a príslušenstva tak pre automobilový, ako aj pre elektrotechnický priemysel.

Kľúčové postavenie automobilového priemyslu v slovenskej ekonomike potvrdzuje skutočnosť, že jeho podiel na celkovom vývoze dosiahol v roku 2007 takmer 40 %. Slovensko sa v roku 2007 umiestnilo v produkcii osobných vozidiel na tisíc obyvateľov s počtom 105,7 na prvom mieste, keď predstihlo Českú republiku. Za týmto úspechom stojí takmer zdvojnásobenie produkcie v porovnaní s rokom 2006 na vyše 570 tisíc vozidiel za rok. V tejto súvislosti je však potrebné poukázať na dôležitosť podpory prílevu PZI aj do iných, najlepšie vysoko sofistikovaných odvetví s vyššou mierou pridanej hodnoty, a to v záujme budovania konkurencieschopnej poznatkovo orientovanej ekonomiky v súlade s lisabonskou agendou.

3.4. Zahraničný kapitál

Po minuloročnom poklese prebytku kapitálového a finančného účtu spôsobenom odlevom krátkodobých vkladov nerezidentov zo slovenských bánk v dôsledku oslabovania slovenskej koruny sa výsledok tejto položky platobnej bilancie v roku 2007 vrátil približne na úroveň roku 2005, t. j. na vyše 185 mld Sk (tab. 12).

Hlavným dôvodom tejto, tentokrát priaznivej zmeny boli opäť pohyby krátkodobých investícií. Na rozdiel od predchádzajúceho roka bol v tejto položke v roku 2007 zaznamenaný rozsiahly prílev kapitálu nerezidentov do bankového sektora vo forme vkladov v slovenských bankách, vyvolaný najmä zhodnocovaním slovenskej koruny v mesiacoch marec a apríl.

V portfóliových investíciách došlo po vysokom prebytku z roku 2006 k čistému odlevu prostriedkov. Táto zmena bola spôsobená na strane aktív zvýšeným

záujmom slovenských rezidentov o dlhodobé zahraničné obligácie a na strane pasív nižším prílevom v dôsledku oslabeného záujmu investorov o dlhodobé dlhové cenné papiere vlády.

T a b u ľ k a 12

Vývoj hlavných položiek kapitálového a finančného účtu platobnej bilancie SR v rokoch 2004 – 2007 (mld Sk)

	2004	2005	2006	2007
<i>Priame investície</i>	98.4	70.7	112.9	71.2
SR v zahraničí	0.7	-4.6	-10.9	-9.5
z toho: majetková účasť v zahraničí	-2.7	-3.5	-9.5	-6.0
reinvestovaný zisk	-2.5	-1.0	-1.2	-1.2
ostatný kapitál	5.9	-1.1	-0.2	-2.3
V SR	97.8	75.3	123.8	80.7
z toho: majetková účasť v SR	37.5	22.2	56.0	27.4
reinvestovaný zisk	52.0	27.1	25.0	24.5
ostatný kapitál	8.2	26.1	42.8	28.8
<i>Portfóliové investície</i>	28.9	-30.2	48.2	-17.6
SR v zahraničí	-26.0	-20.7	-5.7	-26.3
V SR	54.9	-9.5	53.9	8.6
<i>Ostatné dlhodobé investície</i>	-10.1	-15.0	18.6	18.9
Aktíva	-2.5	-9.8	5.3	-6.4
Pasíva	-7.5	-5.2	13.3	25.4
<i>Ostatné krátkodobé investície</i>	37.1	163.0	-141.3	100.4
Aktíva	-2.0	-4.7	-38.4	-29.3
Pasíva	39.0	167.7	-102.9	129.7
<i>Kapitálový a finančný účet</i>	159.3	186.9	32.4	185.7

Prameň: NBS, 2008.

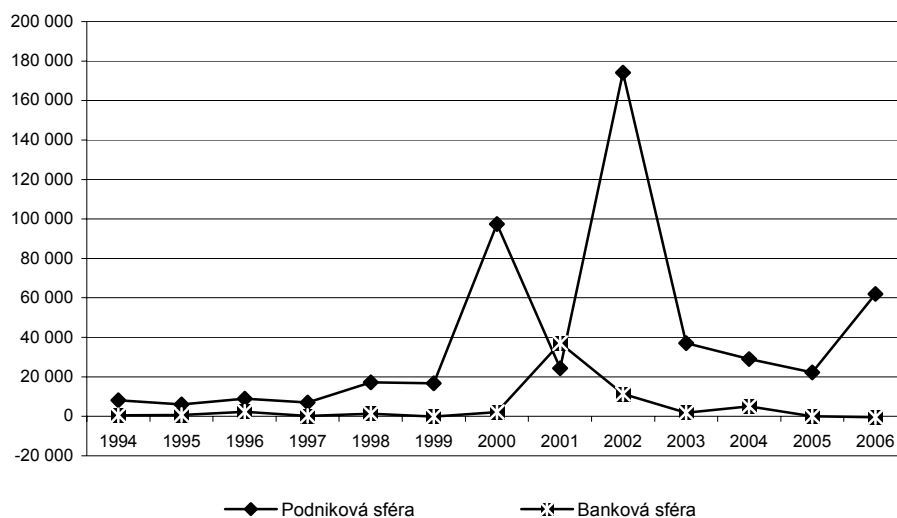
Saldo PZI najmä v dôsledku ich nižšieho prílevu v porovnaní s predchádzajúcim rokom pokleslo o viac než 40 mld Sk. Zníženie investícií SR v zahraničí nestačilo pokryť pokles prílevu PZI smerujúcich na Slovensko. Na rozdiel od roku 2006, keď k vysokej hodnote tejto položky prispel najmä vstup talianskej firmy Enel do Slovenských elektrární, v minulom roku sa žiadna privatizácia neuskutočnila.

Graf 4 znázorňuje prílev PZI na Slovensko od roku 1994 v členení podľa sféry investovania. V súvislosti s intenzívnymi privatizačnými aktivitami vlády dosiahli PZI do bankového sektora svoje maximum v roku 2001. Privatizácia bola aj za mohutným prílevom investícií do podnikovej sféry v roku 2002 (Slovenský plynárenský priemysel, Západoslovenská energetika, Stredoslovenská energetika a i.).

Prudký pokles PZI v nasledujúcich troch rokoch bol spôsobený redukciami privatizačných príjmov až po výlučne neprivatizačný prílev majetkového kapitálu v roku 2005, zatiaľ čo v nasledujúcom roku privatizácia Slovenských elektrární PZI smerujúce do podnikového sektora opäť zvýšila.

Graf 4

Prílev priamych zahraničných investícií (majetkový kapitál a reinvestovaný zisk) do SR v rokoch 1994 – 2006 podľa sféry investovania (mil. Sk, netto zmena v danom roku)

Prameň: Menové prehľady 2000 – 2008, NBS (údaje za rok 2007 neboli v čase publikovania k dispozícii).

4. Vývoj na trhu práce

Počet ekonomicky aktívneho obyvateľstva sa oproti minulému roku znížil o 5 600 osôb. Z ekonomicky neaktívnych obyvateľov nadpolovičnú časť (55,8 %) tvorila skupina dôchodcov, študentov a učňov (28 p. b.) i osôb žijúcich v domácnostiach (6,7 p. b.). Zvýšil sa absolútny počet odradených osôb¹⁵ i práce-neschopného obyvateľstva. Miera ekonomickej aktivity sa v posledných rokoch pohybovala na úrovni približne 60 %. V roku 2007 však jej hodnota poklesla na úroveň 58,8 %, čo bolo spôsobené jednak presunom časti pracovnej sily do dôchodku i dlhšou prípravou študentov na budúce povolanie. Rozdiel v miere ekonomickej aktivity, ktorý pretrváva medzi pohlavím (muži 67,7 %, ženy 50,5 %), je spôsobený najmä pôsobením žien v domácnostiach i na rodičovskej dovolenke. Z historického hľadiska možno Slovensko považovať za emigračnú krajinu, avšak v 90. rokoch nastala zmena, keď sa v Slovenskej republike začalo objavovať pozitívne migračné saldo. V roku 2007 jeho hodnota dosiahla svoje historické maximum (pristťahovaní 8 624 osôb, vystťahovaní 1 831 osôb).

¹⁵ Ide o osoby bez práce, ktoré chcú pracovať, ale prácu aktívne nehľadajú, pretože neveria, že ju nájdu.

Znížil sa podiel primárneho sektora na celkovej zamestnanosti, a zároveň narástol podiel zamestnanosti v komerčných službách. Expanzia v stavebníctve vyvolala mierne zvýšenie podielu sekundárneho sektora. Trendy vo vývoji zamestnanosti podľa jednotlivých sektorov sú zobrazené v tabuľke 13.

T a b u ľ k a 13

Sektorová a odvetvová štruktúra zamestnanosti (v %)

	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007
Primárny sektor	6.7	6.1	6.2	5.8	5.1	4.7	4.4	4.2
Sekundárny sektor	37.3	37.6	38.4	38.3	39.0	38.8	38.8	39.4
priemysel	29.3	29.6	30.1	29.3	29.6	29.3	29.0	29.3
stavebníctvo	8.0	8.0	8.3	9.0	9.5	9.5	9.8	10.1
Terciárny sektor	56.1	56.2	55.4	55.8	55.7	56.3	56.8	56.4
komerčné služby ¹⁶	29.5	29.8	30.0	30.1	30.0	30.9	31.8	32.3
verejné služby ¹⁷	26.6	26.5	25.4	25.7	25.7	25.5	25.0	24.1
Ostatné	0.0	0.0	0.0	0.1	0.21	0.2	0.1	0.1
Spolu	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0

Prameň: Štatistický úrad SR; vlastné výpočty.

Paradoxom je, že hoci počet pracujúcich v roku 2007 dosiahol svoje historické maximum (2 357,3 tis.), miera zamestnanosti svoju maximálnu hodnotu dosiahla v roku 1996, čo bolo dôsledkom narastajúceho počtu obyvateľov v produktívnom veku. Slovenská republika pravdepodobne nebude spĺňať vytýčené ciele rastu zamestnanosti stanovené v Lisabonskej stratégii. Výrazne zaostávame za európskym priemerom nielen v miere zamestnanosti produktívnej zložky populácie (60,7 %), v ktorej máme do roku 2010 dosiahnuť 70 %, ale aj v zamestnanosti žien (53,1 %) a ľudí starších ako 55 rokov.

Vzdelanie zaraďujeme medzi primárny faktor, ktorý podmieňuje uplatnenie uchádzača na trhu práce, zvyšuje produktivitu práce, a v neposlednom rade tým prispieva i k celkovej výkonnosti krajiny. Kým v roku 1994 podiel pracujúceho obyvateľstva s ukončeným základným vzdelaním predstavoval 11,7 %, v roku 2007 predstavoval už len 4,5 %. Naopak, vzrástol podiel obyvateľstva s úplným stredným odborným a vysokoškolským ukončeným vzdelaním. V roku 2007 pracovalo 15,6 % obyvateľov s vysokoškolským vzdelaním, zatiaľ čo v roku 2000 len 11,6 %. Zásadná diferenciácia vzdelanosti nastáva medzi jednotlivými regiónmi, čo je spôsobené najmä dostupnosťou školských zariadení a vzdelávacích inštitúcií i štruktúrou profesijného a pracovného zamerania v danom regióne.

¹⁶ Komerčnými službami sa chápu služby veľkoobchodu a maloobchodu, oprava motorových vozidiel, motocyklov a spotrebného tovaru, hotelov a reštaurácií, doprava, skladovanie, pošta a telekomunikácie, finančné sprostredkovanie, nehnuteľnosti, prenájom a obchodné činnosti.

¹⁷ Pod verejné služby zaraďujeme verejnú správu a obranu; povinné sociálne zabezpečenie, školstvo, zdravotníctvo a sociálnu starostlivosť, ostatné spoločenské, sociálne a osobné služby a činnosti súkromných domácností s domácim personálom.

Podiel Bratislavského kraja na celkovom počte absolventov vysokých škôl predstavuje až 31 %, kým podiel východného Slovenska (Prešovský a Košický kraj) predstavuje len 17 %.

Pozitívny vývoj v počte nezamestnaných pokračoval aj v roku 2007. Podľa výberového zisťovania pracovných síl miera nezamestnanosti oproti minulému roku poklesla na úroveň 11 %. V porovnaní s krajinami Európskej únie sa však Slovenská republika ešte stále zaraďuje medzi krajinu s najvyššou mierou nezamestnanosti a vymyká sa tak z európskeho štandardu (EÚ 27 je na úrovni 7,1 %). Miera nezamestnanosti z počtu evidovaných uchádzačov o zamestnanie na úradoch práce bola na úrovni 8,4 %.

T a b u ľ k a 14

Vývoj nezamestnanosti a pôsobenie jej hlavných faktorov (v %) za obdobie 2000 – 2007

	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007
Miera nezamestnanosti (v %)	18.60	19.20	18.50	17.40	18.10	16.20	13.30	11.00
Ročná zmena miery nezamestnanosti v bodoch	2.40	0.60	-0.70	-1.10	0.70	-1.90	-2.90	-2.30
z toho:								
vplyv zmeny počtu ekonomicky aktívneho obyvateľstva	1.29	1.19	-0.62	0.21	0.92	-0.42	0.35	-0.21
vplyv zmeny počtu pracujúcich	1.11	-0.59	-0.08	-1.31	-0.22	-1.48	-3.25	-2.09

Prameň: Štatistický úrad SR; vlastné výpočty.

Z predchádzajúcej tabuľky 14 možno konštatovať, že v roku 2007 na zníženie miery nezamestnanosti pozitívne vplýval rast počtu pracovníkov (o 55 900), resp. vytváranie nových pracovných miest i demografický vývoj, ktorý súvisel s preradením 5 600 obyvateľov do skupiny ekonomicky neaktívneho obyvateľstva. Na znížení miery nezamestnanosti teda až 90 % participoval nárast počtu pracujúcich a len 10 % vplýval pokles počtu ekonomicky aktívnych obyvateľov.

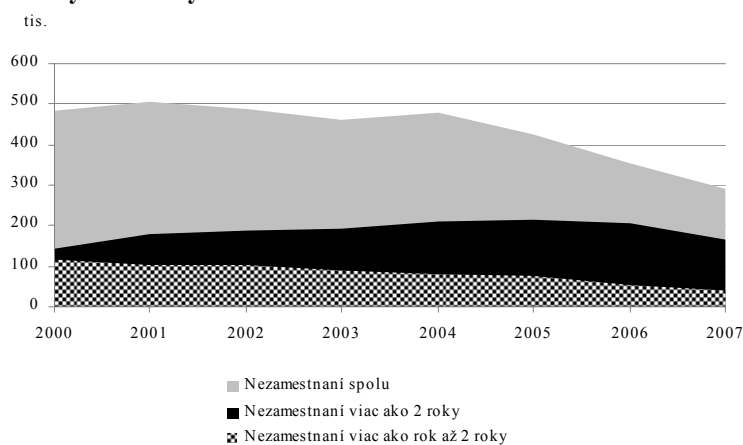
Nepriaznivým javom pretrvávajúcim na trhu práce od vzniku samostatnej Slovenskej republiky je neustále rastúci podiel dlhodobo nezamestnaných (t. j. nezamestnaných viac ako 1 rok). Závažnejším a ťažšie odstrániteľným je problém veľmi dlhodobej nezamestnanosti (t. j. nezamestnanosti, ktorá trvá viac ako 2 roky). Rok 2007 je však prvým rokom, keď podiel dlhodobo nezamestnaných (70,88 %) i veľmi dlhodobo nezamestnaných (57,35 %) z celkovej nezamestnanosti začal klesať (pozri graf 5).

Na základe zhodnotenia cieľov Lisabonskej stratégie Európska komisia v decembri roku 2007 konštatovala, že Slovenská republika urobila pokrok pri plnení slovenského národného reformného programu na obdobie 2005 – 2007. Medzi oblasti, v ktorých však slovenská ekonomika ešte zaostáva, patrí práve najvyššia miera nezamestnanosti a miera dlhodobej nezamestnanosti, regionálne disparity

na trhu práce a nedostatočná produktivita práce v porovnaní s krajinami EÚ. Vývoj podielu dlhodobej a veľmi dlhodobej nezamestnanosti na celkovej nezamestnanosti i rozdielne miery nezamestnanosti podľa regiónov sú zobrazené v grafoch 5 a 6.

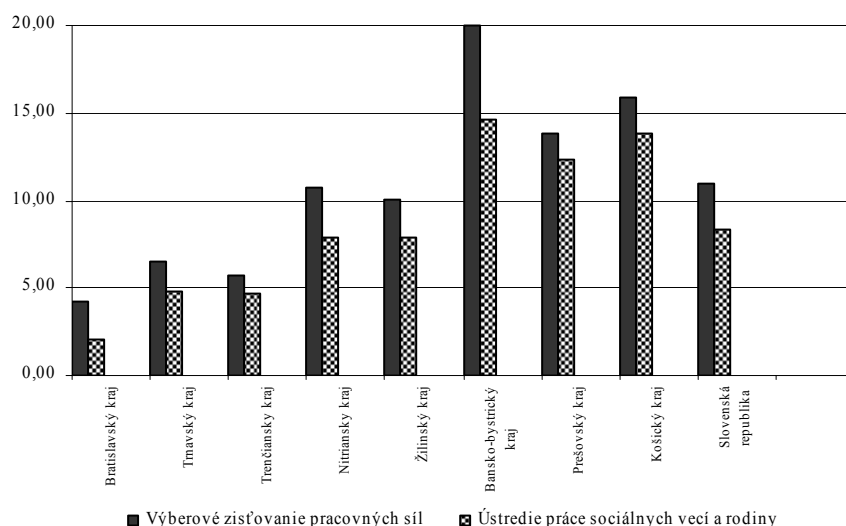
Graf 5

Vývoj počtu nezamestnaných, dlhodobo nezamestnaných a veľmi dlhodobo nezamestnaných za roky 2000 – 2007

Graf 6

Miera nezamestnanosti podľa VZPS a ÚPSVaR v jednotlivých krajoch Slovenskej republiky za rok 2007

V porovnaní s predchádzajúcim rokom vzrástol počet voľných pracovných miest evidovaných prostredníctvom úradov práce, v dôsledku čoho poklesol i počet evidovaných nezamestnaných, ktorí pripadli na jedno voľné pracovné miesto. K 31.12. 2007 dosiahla miera voľných pracovných miest hodnotu 1,1 %.¹⁸

Zrýchlenie tempa rastu reálnej mzdy o viac ako jeden percentuálny bod (tempo rastu reálnej mzdy v roku 2006 bolo 3,3 % a v roku 2007 4,4 %) oproti minulému roku bolo spôsobené jednak rastúcim tempom rastu nominálnej mzdy (7,2 %), jednak výrazným poklesom tempa rastu spotrebiteľských cien na úroveň 2,8 %. Priemerná mesačná nominálna mzda zamestnanca v hospodárstve SR dosiahla hodnotu 20 146 korún. Naďalej pretrvávali diferencie medzi nominálnou mzdou v rámci jednotlivých regiónov Slovenskej republiky. Po Bratislavskom kraji, v ktorom sú každoročne priemerné mzdy najvyššie, nasledovali kraje s podielom veľkých zahraničných zamestnávateľov, a to Trnavský kraj a Košický kraj.

Výška minimálnej mzdy bola k 1.10. 2007 stanovená pre zamestnanca odmeňovaného mesačnou mzdou vo výške 8 100 Sk, alebo na každú odpracovanú hodinu zamestnancom vo výške 46,60 Sk. Z nasledujúcej tabuľky, v ktorej sú z hlavnej triedy pomocných a nekvalifikovaných pracovníkov vybrané podskupiny jednotlivých zamestnaní, môžeme si všimnúť nevhodnosť plošne aplikovanej minimálnej mzdy, ktorá bráni najmä zamestnávateľom v Košickom, Banskobystrickom a v Žilinskom kraji vytvárať nízkopříjmové pracovné miesta. Paradoxom je, že práve v triede pomocných a nekvalifikovaných pracovníkov sa nachádza skupina dlhodobo nezamestnaných často len so základným vzdelaním, ktorá predstavuje najväčšie jadro nezamestnaných v Slovenskej republike.

T a b u ľ k a 15

Priemerná mesačná mzda zamestnancov podľa triedy KZAM za 4Q 2007

Zamestnanie podľa KZAM / Kraj	Bratislava	Trnava	Trenčín	Nitra	Banská Bystrica	Žilina	Prešov	Košice
Pomocníci a upratovači v kanceláriách, hoteloch, nemocniciach (9 132)	11 757	9 573	9 214	9 502	8 772	9 673	9 506	8 909
Sanitári (9 134)	14 540	–	10 494	11 208	10 037	–	10 482	10 987
Domovníci, správcovia domov (9 141)	11 359	10 462	9 270	8 408	8 564	8 212	10 953	9 424
Školníci vr. školníkov údržbárov (9 142)	10 906	10 689	10 372	9 825	9 250	9 308	9 932	8 431

Vysvetlivka: KZAM – Klasifikácia zamestnaní.

Prameň: TRENIMA.

¹⁸ Mieru voľných pracovných miest dostaneme ako podiel počtu voľných pracovných miest k súčtu obsadených pracovných miest a počtu voľných pracovných miest.

Za priaznivým vývojom na trhu práce v roku 2007 možno nájsť najmä pokračujúci ekonomický rast, ktorý bol sprevádzaný kombináciou rastu produktivity práce (7,75 %) i rastom zamestnanosti (2,43 %). Vplyvom vyššieho rastu produktivity práce ako rastu reálnych miezd (4,3 %) nastal pokles jednotkových nákladov práce v reálnom i nominálnom vyjadrení. Negatívom na trhu práce je, aj naďalej bude, nesúlad medzi ponukou a dopytom v určitých odvetviach, nedostatok kvalifikovanej pracovnej sily i podiel veľmi dlhodobo nezamestnaných z celkového počtu nezamestnaných. Pri nepriaznivom demografickom vývoji Slovenska, ktorý sa na trhu práce začne prejavovať v najbližších rokoch, možno však i kladné migračné saldo považovať za zdroj ponuky pracovnej sily.

5. Menová politika a vývoj cenovej hladiny

Menová politika bola podriadená plneniu maastrichtských konvergenčných kritérií. Preto sa sústredila na dezinfláciu a na korekcie kurzu v režime ERM II. Menová politika využila úpravy úrokových sadzieb, niekoľko intervencií na devízových trhoch, aj úpravu centrálnej parity voči euru.

Podmienky na pôsobenie menovej politiky boli iné ako v roku 2006. Menová politika bola konfrontovaná s nižšou mierou inflácie, pritom pôsobila pri menej turbulentnom vývoji výmenného kurzu. Preto bolo pre menovú politiku menej výziev na operatívne zásahy (a to hlavne v druhej polovici roka).

Znižovanie miery inflácie je síce cieľom hospodárskej politiky v každom období, v roku 2007 však nadobudol cieľ znižovania inflácie zvláštny význam kvôli potrebe plniť konvergenčné kritériá na prijatie eura. Znižovanie miery inflácie síce nie je iba funkciou menovej politiky, s ňou sa však najviac spája (hlavne pri absencii výraznejších administratívnych zásahov do cien).

Rok 2007 bol rokom dezinflácie (graf 1). Vývoj miery inflácie však nebol priamočiary. Do augusta išlo o etapu znižovania miery inflácie s tým, že dvanásťmesačná hodnota tzv. harmonizovanej miery inflácie sa v auguste 2007 prvýkrát dostala do limitu konvergenčného kritéria. V septembri nastal nepriaznivý zlom vo vývoji cenovej hladiny.

Zrýchlenie rastu cenovej hladiny v druhej polovici roka (hlavne v jesenných mesiacoch) bolo aspoň sčasti očakávané a malo viacero dôvodov:

- Prvým bol nízky štatistický porovnávací základ z rovnakých mesiacov predchádzajúceho roka (vtedy klesali ceny pohonných látok).
- Druhým bol vopred avizovaný rast cien potravín. Rozsah tohto efektu však bolo ťažké odhadnúť. Nešlo o čisto domáci inflačný faktor, skôr o jav prítomný v širšom regióne, až globálne.
- Ceny pohonných látok zaznamenali po trinástich mesiacoch opäť medziročný rast.

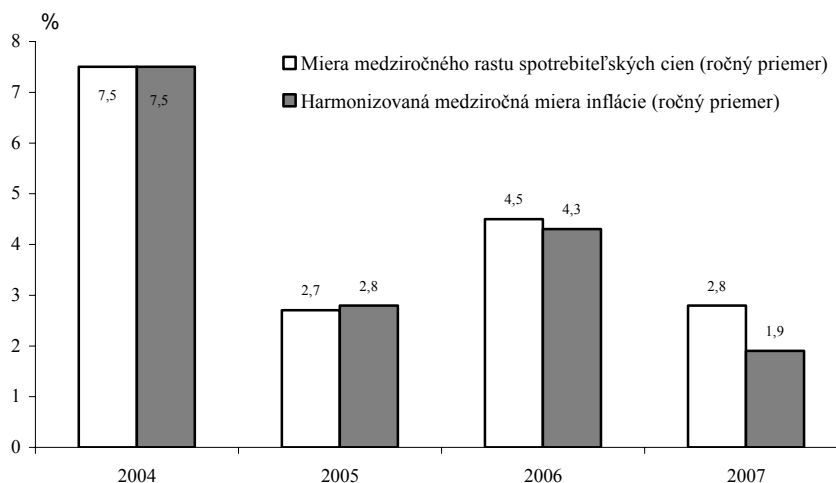
V roku 2007 boli prítomné obavy z neplnenia maastrichtského kritéria pre infláciu. Hoci miera inflácie v roku 2007 na Slovensku výrazne klesla, v jesenných mesiacoch sa vývoj cien zdramatizoval. Harmonizovaná miera inflácie, ktorá sa na posúdenie plnenia inflačného kritéria používa, však nepodľahla takým významným výkyvom ako index spotrebiteľských cien a do konca roku 2007 nebolo plnenie inflačného kritéria vážne ohrozené.

V decembri 2007 sa medziročná miera inflácie dostala na hodnotu 3,4 %, jej celoročný priemer dosiahol 2,8 %. Spotrebiteľské ceny, merané harmonizovaným indexom sa v ročnom priemere zvýšili o 1,9 %.

Na zvýšenie miery inflácie v závere roka NBS nereagovala. Posilnenie inflácie totiž nebolo spôsobené domácimi dopytovými faktormi, ale skôr globálnymi a nákladovými faktormi. Zásah nástrojmi menovej politiky by bol neúčinný.

Graf 7

Vývoj hladiny spotrebiteľských cien

Dynamika cien výrobcov bola heterogénna. Stavebné práce zdraželi v priemere za celý rok 2007 o 4,0 %, ceny poľnohospodárskych produktov sa zvýšili o 5,4 %. Ceny priemyselných výrobcov poklesli o 1,2 %, čo sa vymyká vývoju ostatných cenových indexov. Pokles cien priemyselných výrobcov bol spôsobený tou časťou produkcie, ktorá smerovala na export a táto „zlacnela“ v dôsledku kurzových pohybov (pri prepočte realizačnej ceny v cudzej mene na posilňujúcu sa domácu menu vychádzal pokles ceny). Tento pokles cien sa však netýka domáceho trhu: ceny priemyselných výrobcov pri produkcii určenej pre tuzemsko vzrástli o 2,0 %.

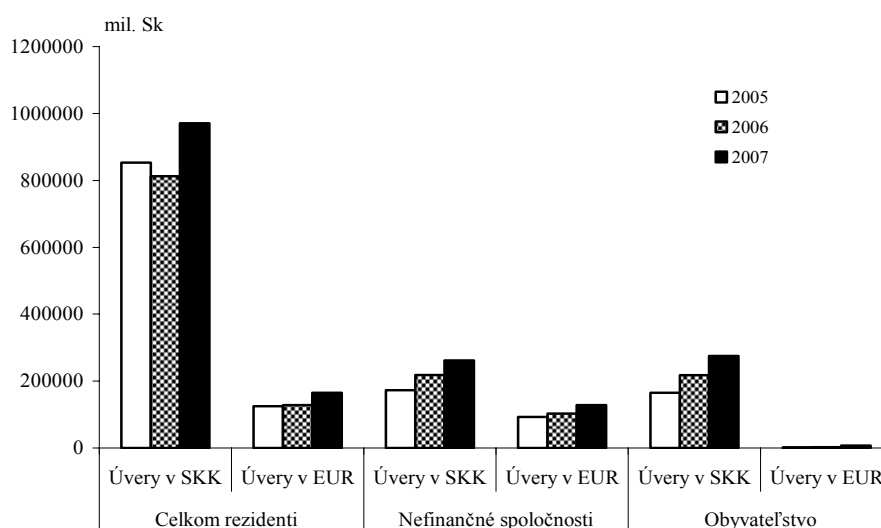
Kým v roku 2006 sa vystriedalo výrazné znehodnotenie kurzu (júl 2006) s výrazným zhodnocovaním (v závere roka), tak v roku 2007 išlo skôr o kontinúálne zhodnocovanie domácej meny voči euru aj doláru. Toto zhodnocovanie pravdepodobne pôsobilo aj ako mierny antiinflačný faktor.

Už v závere roka 2006 sa očakávala úprava centrálnej parity, s ktorou Slovensko fungovalo v režime výmenných kurzov ERM II od roku 2005. Posilňovanie domácej meny a opakovaná potreba intervencií NBS vyvolávali oprávnené očakávania, že kurz sa neudrží v predpísanom pásme. S účinnosťou od 19. marca 2007 bola zrealizovaná centrálna parita koruny voči euru. Jej hodnota bola stanovená na úrovni 1 EUR = 35,4424 SKK. Znamenalo to úpravu centrálnej parity o 8,5 %. Následné pokračujúce zhodnotenie výmenného kurzu charakterizovala NBS ako zhodnotenie nezodpovedajúce ekonomickým fundamentom, a tak v marci a apríli 2007 NBS zasiahla tromi intervenciami. V ďalších mesiacoch NBS nerealizovala intervencie, vývoj kurzov bol pokojnejší a predvídateľnejší.

Priaznivý inflačný výhľad a celkovo priaznivé prostredie pre menovú politiku motivovali NBS k opakovanému zníženiu výšky kľúčových úrokových sadzieb v prvom polroku 2007 (následne sa už neupravovali). Priemerné úrokové miery na nové bankové úvery sa postupne od druhého polroka 2006 stabilizovali (podliehali menším výkyvom ako predtým). Zlepšuje to možnosť podnikateľských kalkulácií a predvídateľnosť podnikateľského prostredia.

G r a f 8

Stav bankových úverov k 31. 12. príslušných rokov vo vybraných sektoroch

Priemerná výška úrokov z čerpaných úverov v roku 2007 klesla v porovnaní s predchádzajúcim rokom, ale neklesla na úroveň roku 2005. Kým teda rok 2006 bol rokom výraznejšieho „zdraženia peňazí“, rok 2007 bol rokom ich mierneho „zlacnenia“. Mierne zlacnenie peňazí možno chápať ako faktor oslabujúci nákladovú infláciu, ale potenciálne posilňujúci dopytovú infláciu.

V roku 2007 sa prvýkrát stalo, že stav korunových úverov pre obyvateľstvo bol vyšší ako ich stav pre nefinančné spoločnosti (graf 8). Tento výsledok vypovedá o náraste váhy obyvateľstva v úverovom portfóliu bánk, aj o pokračujúcej tendencii zadlžovania domácností (zadlženie domácností však v porovnaní s ekonomicky vyspelejšími krajinami stále nie je vysoké).

Niekoľkoročný výkon politiky inflačného cielenia NBS, ale aj výkon celkovej hospodárskej politiky napomohol to, aby sa miera inflácie, vývoj výmenného kurzu, aj výška úrokových mier v roku 2007 dostali veľmi blízko k splneniu maastrichtských konvergenčných kritérií (výška úrokových mier plnila toto kritérium už dlhší čas).

6. Verejné financie

Aj v roku 2007 pokračoval pozitívny trend hospodárenia rozpočtu verejnej správy. Podiel celkového deficitu verejnej správy na HDP klesá a deficit sa znižuje aj v absolútnom vyjadrení. Významnými faktormi tohto pozitívneho vývoja je akcelerácia hospodárskeho rastu a s ňou spojený rast príjmov, resp. pokles výdavkov v niektorých oblastiach. Pokračujúca fiškálna konsolidácia, ktorej primárnym cieľom je dlhodobá udržateľnosť verejných financií, súvisela aj s prípravou na vstup do eurozóny.

Rámec hospodárenia verejných financií zakotvený v Konvergenčnom programe SR (cieľom je dosiahnuť vyrovnané alebo mierne deficitné hospodárenie verejných financií do roku 2010) a strednodobom výhľade vývoja verejných financií sa darí naplňovať. Podľa predbežných údajov Ministerstva financií SR sa v roku 2007 dosiahol deficit rozpočtu verejnej správy na úrovni 2,16 % HDP, v absolútnom vyjadrení 40 mld Sk vrátane vplyvu druhého dôchodkového piliera. Z celkového deficitu 40 mld Sk dosahoval vplyv druhého dôchodkového piliera 23,4 mld Sk, čo predstavuje 1,26 % HDP. Najvýznamnejšie položky, ktoré ovplyvnili hospodárenie verejných financií, zachytáva tabuľka 26. Bez započítania nákladov na financovanie dôchodkovej reformy by deficit verejných financií dosiahol hodnotu 0,9 % HDP. Hospodárenie verejnej správy teda bolo v súlade s plnením maastrichtského rozpočtového kritéria a spolu so splnením ostatných konvergenčných kritérií otvorilo cestu k pozitívnemu odporúčaniu Európskej komisie prijať na Slovensku jednotnú európsku menu v roku 2009.

Pôvodne plánovaná výška deficitu verejnej správy 52,8 mld Sk bola v skutočnosti nižšia o 12,8 mld Sk.¹⁹

T a b u ľ k a 16

Vplyv vybraných položiek na hospodárenie verejných financií v roku 2007

	V mld Sk
Fond národného majetku SR	-29.6
Štátne finančné aktíva	13.5
Hospodárenie mimorozpočtových účtov štátnych rozpočtových organizácií	1.6
Časové rozlíšenie platených úrokov	1.5
Odpustenie pohľadávok zahraničiu	-2.6
Časové rozlíšenie daní	-1.9
Časové rozlíšenie dividend	-1.4
Zníženie pohľadávok štátnych rozpočtových organizácií	-1.4
Hospodárenie Sociálnej poisťovne	1.8
Hospodárenie verejných vysokých škôl	1.4
Obce a obecné rozpočtové organizácie	-1.1
VÚC a ich rozpočtové organizácie	-1.5

Prameň: MF SR.

6.1. Štátny rozpočet

Pri bližšom pohľade na príjmovú stranu rozpočtu môžeme konštatovať dlhodobý trend vyššieho ako plánovaného plnenia rozpočtu vo všetkých položkách s výnimkou zahraničných transferov z rozpočtu EÚ. Z pohľadu daňových príjmov a príjmov z kapitálového majetku sa dosiahlo vyššie plnenie dane z príjmov fyzických osôb o 17 % (481 mil. Sk) a dane z príjmov vyberanej zrážkou o 35 % (1,481 mld Sk). Výrazný nárast výberu dane oproti plánu sa zaznamenal aj v položke dane za tovary a služby. Plánované zvýšenie spotrebných daní na tabakové výrobky od 1. 1. 2008 spôsobilo efekt predzásobenia sa obchodníkov tabakovými výrobkami, čo sa pozitívne prejavilo na príjmovej strane rozpočtu v roku 2007 v objeme 9,5 mld Sk (IFP, 2007). Celkovo bol výber spotrebných daní oproti plánu vyšší o 8,4 % (4,643 mld Sk). Z hľadiska nedaňových príjmov sa zaznamenali vyššie ako plánované príjmy v položke úroky z domácich a zo zahraničných úverov, pôžičiek a vkladov o 20,6 % (1,082 mld Sk). Dlhodobo dochádza k nižšiemu plneniu príjmov v položke zahraničné transfery z rozpočtu EÚ. V roku 2007 dosiahlo úroveň 87,8 % v celkovom objeme 25,543 mld Sk. Nárast o 25 % v tejto položke, v porovnaní s rokom 2006, indikuje zlepšujúci sa stav čerpania štrukturálnej pomoci EÚ.

¹⁹ Podrobnejší a definitívny pohľad na štruktúru, resp. hospodárenie jednotlivých subjektov verejnej správy bude možný až po zverejnení Štátneho záverečného účtu Ministerstvom financií SR.

T a b u ľ k a 17

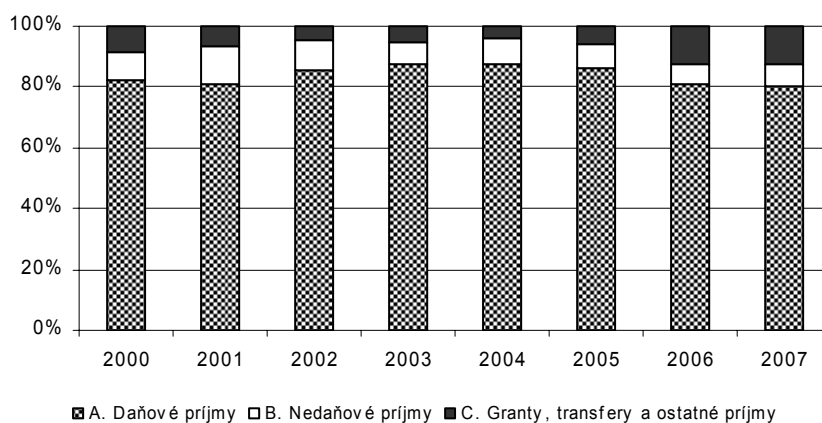
V ý v o j p r í j m o v a v ý d a v k o v š t á t n e h o r o z p o č t u 2002 – 2007

	Skutočný stav (v mld Sk)						Plnenie rozpočtu 2007	Index 2007/2006 (v %)
	2002	2003	2004	2005	2006	2007		
Celkové príjmy	220.4	233.0	242.4	258.6	291.9	322.2	103.8	10.4
z toho:								
A. Daňové príjmy	188.8	200.0	209.4	222.5	236.2	258.2	104.1	9.3
v tom:								
dane z príjmov a kapitál. majetku	69.3	70.1	60.5	48.7	54.7	61.4	108.6	12.2
dane za tovary a služby	115.6	123.2	144.2	172.3	180.5	195.7	102.6	8.4
dane z medzinárodného obchodu a transakcií	4.0	4.0	1.8	0.5	0.6	1.0	146.6	66.7
B. Nedaňové príjmy	20.8	17.0	21.1	21.1	19.4	23.5	122.3	21.1
C. Granty, transfery a ostatné príjmy	10.7	12.4	9.8	14.9	36.2	40.4	93.6	11.6
z toho:								
prostriedky rozpočtu EÚ	.	.	4.5	13.9	20.4	25.6	87.8	25.5
Celkové výdavky	272.0	289.0	312.7	292.5	323.6	345.8		6.9
z toho:								
A. Bežné výdavky	237.1	250.0	.	261.1	282.8	297.0	95.6	5.0
B. Kapitálové výdavky	32.4	31.1	.	31.4	40.8	48.8	127.7	19.6
C. Účasť na majetku a úvery	2.4	7.8
Prebytok (+), Schodok (-)	-51.6	-55.9	-70.2	-33.8	-31.7	-23.5	.	.
Podiel na HDP (v %)	5.0	4.7	5.3	2.3	1.9	1.3	.	.

Prameň: MF SR.

G r a f 9

P o d i e l j e d n o t l i v ý c h s k u p i n p r í j m o v n a c e l k o v ý c h p r í j m o c h š t á t n e h o r o z p o č t u v r o k o c h 2000 – 2007

Prameň: Vlastné prepočty podľa MF SR.

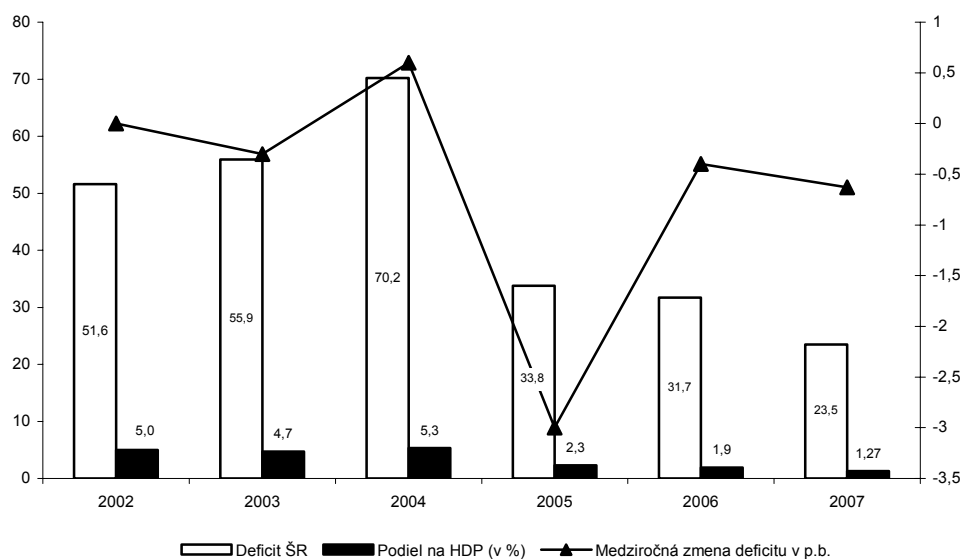
Potvrďuje to aj postupný, hoci nie veľmi významný nárast podielu položky granty, transfery a ostatné príjmy na celkových príjmoch štátneho rozpočtu. Začiatok nového programovacieho obdobia čerpania štrukturálnej pomoci v rokoch 2007 – 2013, so značne vyšším predpokladaným objemom dostupných zdrojov, zvýši váhu tejto položky aj v nasledujúcich rokoch v závislosti od úspešnosti ich čerpania.

6.2. Štátny a verejný dlh

Pozitívny trend vývoja štátneho dlhu (v pomere k HDP) môžeme pripísať pokračujúcej konsolidácii verejných financií, posilňovaniu kurzu slovenskej koruny, ale predovšetkým rekordnému ekonomickému rastu slovenskej ekonomiky. Pri udržaní súčasných tendencií v riadení a vo vývoji verejných financií v kombinácii s priaznivým ekonomickým rastom v nasledujúcich rokoch sa deficit verejných financií môže naďalej udržiavať v rámci limitov stanovených maastrichtskými rozpočtovými kritériami.

G r a f 10

Vývoj deficitu štátneho rozpočtu v rokoch 2002 – 2007

Prameň: Vlastné prepočty podľa MF SR, ŠÚ SR.

V aktualizovanom *Návrhu východísk rozpočtu verejnej správy na roky 2007 – 2010* sa ráta s dosiahnutím takmer vyrovnaného hospodárenia s deficitom na úrovni 0,8 % HDP v roku 2010.

Objem verejného dlhu Slovenskej republiky dosiahol ku koncu roka 2007 hodnotu 543,8 mld Sk, čo v pomere k HDP predstavuje 29,4 %. Hlavný podiel na objeme verejného dlhu vo výške 522,2 mld Sk predstavoval práve dlh centrálnej vlády. Medziročný pokles verejného dlhu ako podielu na HDP je spôsobený predovšetkým vyšším tempom rastu HDP než tempom rastu verejného dlhu. Pokým hrubý domáci produkt rástol v bežných cenách tempom 11,4 %, tempo rastu verejného dlhu dosiahlo hodnotu 7,7 %. Z minuloročnej úrovne 30,4 % došlo preto k poklesu verejného dlhu o 1,0 p. b.

7. Krátkodobý výhľad vývoja ekonomiky

Relatívne priaznivý makroekonomický vývoj v rokoch 2006 a 2007 bol vyvolaný prevažne dlhodobými faktormi: rozsiahlymi investíciami, aj zlepšeným podnikateľským a investorským prostredím v predchádzajúcich rokoch. Slovensko významne pokročilo v dobiehaní výkonnosti najvyspelejších štátov. Ekono- mika Slovenska dosiahla výkonnosť na úrovni 62 % priemernej výkonnosti štátov OECD (rovnako aj štátov eurozóny).

Taký nápadný postup vo výkonnostnom rebríčku (z 57 % na 62 % priemernej výkonnosti štátov OECD) sa ešte v histórii Slovenskej republiky neodohral. Pritom sa SR značne priblížila aj k splneniu kritérií na prijatie eura (teda pokročila aj v tzv. nominálnej konvergencii).

V roku 2008 možno očakávať prejavenie vplyvu viacerých hospodárskopoli- tických opatrení pripravených v roku 2007. Pritom ide aj o rok finálnej fázy príprav na zavedenie eura.

7.1. Vyhliadky na vývoj vo vonkajšom prostredí

Rastové vyhliadky v ekonomicky vyspelých štátoch na rok 2008 sú oslabené kvôli otrasom na finančných trhoch. Vývoj reálnej ekonomiky Slovenska nie je od nich izolovaný. Sprísnil sa podmienky úverovania, rozšírili sa rizikové pri- rážky. Pokles hodnoty majetku (v dôsledku tzv. hypotekárnej krízy) odčerpá zdroje domácností a limituje tak rast súkromnej spotreby. Vplyv na dynamiku dopytu bude zrejme značný, no ťažko merateľný.²⁰ Okrem toho zvýšenie cien ropy a potravín prerozdeľuje zdroje v prospech producentov ropy a agropotra- vinárskych komodít, a pritom takisto obmedzuje zdroje domácností a spomaľuje rast súkromnej spotreby.

²⁰ Bližšie OECD (2008): What is the Economic Outlook for OECD Countries? An Interim Assessment. Paris: OECD.

Podľa prognózy Kiel Institute for the World Economy (2008)²¹ stojí ekonomika USA pravdepodobne na pokraji recesie, aj v západnej Európe dochádza k oslabeniu rastu (tab. 18). Na rok 2008 treba zrejme rátať s ďalším oslabením tempa ekonomického rastu. Miera inflácie vo viacerých vyspelých štátoch presiahne obvyklú mieru.

Tabuľka 18

Ekonomický rast a miera inflácie vo vonkajšom prostredí

	Reálny rast HDP (v %)		Miera inflácie (v %)	
	2007	prognóza na rok 2008	2007	prognóza na rok 2008
EÚ 27	2.9	1.9	2.2	3.0
USA	2.2	1.5	2.9	3.5
Vyspelé priemyselné štáty spolu*	2.5	1.7	2.2	2.8

*EÚ 27 plus Nórsko, Švajčiarsko, USA, Kanada, Japonsko .

Prameň: Kiel Institute for the World Economy (2008): Folgen der US- Immobilienkrise belasten Konjunktur.

Sú však oslabené priame cesty, ktorými sa spomínané nepriaznivé vplyvy prenášajú do slovenskej ekonomiky. Tieto efekty sú čiastočne prefiltrované a sprostredkované.

Vplyv oslabenia rastu dopytu sa týka hlavne ekonomiky USA, čiastočne sa prenáša na západnú Európu a až takto sprostredkovane má vplyv na slovenských exportérov. Vplyv poklesu dopytu je oslabený tým, že v porovnaní s 90. rokmi sa znížila pôvodne silná konjunktúrna citlivosť slovenskej exportovanej produkcie. Pokles konjunktúrnej citlivosti súvisí so zmenou komoditnej štruktúry exportu. Klesla váha exportovaných polotovarov a exportovaných tovarov určených na medzispotrebu (pri nich je značná citlivosť na výkyvy konjunktúry) a slovenský export je viac závislý od politiky nadnárodných korporácií.

Vplyv zvýšenej miery inflácie (tab. 18) je oslabený ešte dočasne prebiehajúcim posilňovaním slovenskej meny.

Pozitívnym vplyvom z vonkajšieho prostredia je úprava ratingového hodnotenia. Úprava ratingu agentúrou Standard and Poor's v marci 2008 môže pôsobiť ako pozitívny stimul pre investorov (podobný, možno ešte silnejší stimul vznikne po definitívnom rozhodnutí o prijatí eura).

Pôsobenie vonkajšieho prostredia v roku 2008 nebude optimálne, nebude napomáhať rast slovenskej ekonomiky. Negatívne efekty však budú skôr sprostredkované, oslabené a podľa našich predpokladov nebudú vážnejšie ohrozovať makroekonomický vývoj v SR.

²¹ Kiel Institute for the World Economy (2008): Folgen der US- Immobilienkrise belasten Konjunktur.

7.2. Odhad vývoja výkonu ekonomiky

Slovenská ekonomika v roku 2007 dosahovala nielen silný, ale aj zdravý rast, sprevádzaný prijateľnou mierou stability (klesajúci deficit bežného účtu platobnej bilancie, klesajúci deficit verejných financií, zníženie miery inflácie, zníženie miery nezamestnanosti). Naďalej existujú predpoklady na priaznivý vývoj parametrov výkonu ekonomiky. Vychádzajú zo značnej dynamiky investícií v predchádzajúcom období, z príchodu viacerých veľkých investorov, z konsolidácie verejných financií, aj z efektu ekonomickej integrácie (menšie a ekonomicky slabšie krajiny majú tendenciu dobiehať tie väčšie a silnejšie).

Veľmi vysoká porovnávacía základňa z roku 2007 môže znamenať nižšiu dynamiku rastu ekonomiky. Tempo reálneho rastu reálneho HDP poklesne podľa nášho odhadu do intervalu 6,6 % – 7,6 % (tab. 19). Zníženie dynamiky rastu reálneho HDP tu nemožno chápať ako nepriaznivý vývoj či neúspech. Je to skôr očakávaný následok mimoriadnych hodnôt dosahovaných v predchádzajúcom období. Aj odhadované nižšie tempo rastu HDP v roku 2008 je stále veľmi atraktívne.

T a b u ľ k a 19

Prognóza rastu zložiek použitia HDP

Zložka použitia HDP	Tempo reálneho rastu v roku 2007 (v %)	Odhadované tempo reálneho rastu v roku 2008 (v %)
HDP	10.4	6.6 – 7.6
Konečná spotreba domácností a neziskových inštitúcií	7.1	6.8 – 7.4
Konečná spotreba verejnej správy	0.7	0.7 – 1.0
Tvorba hrubého fixného kapitálu	7.2	5.7 – 6.4
Export výrobkov a služieb	16.0	9.4 – 10.5
Import výrobkov a služieb	10.4	8.2 – 8.7

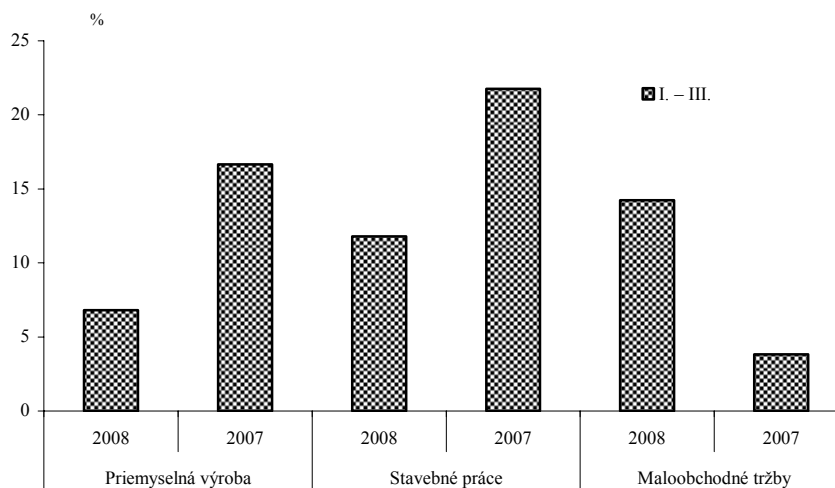
Pokles tempa rastu reálneho HDP aj iných ukazovateľov ekonomickej aktivity je zdôvodnený:

- Mimoriadne vysokou porovnávacou základňou z predchádzajúceho obdobia. Vysoká porovnávacía základňa robí z poklesu tempa rastu matematickú zákonitosť.
- Absenciou takých masívnych prorastových stimulov, aké boli prítomné v rokoch 2006 a 2007. Išlo hlavne o spustenie prevádzky mimoriadne veľkých (na pomery slovenskej ekonomiky) podnikov v priemysle.

Už v údajoch za prvé mesiace roka 2008 sa odráža spomalenie rastu produkcie (ale je to spomalenie pri stále vysokých tempách rastu). Tempo rastu priemyselnej aj stavebnej produkcie sa spomalilo v porovnaní s prvými mesiacmi roka 2007 (graf 11). Neplatí to v prípade výkonov maloobchodu, kde bola dynamika rastu na začiatku roka 2008 vyššia ako v rovnakom období roka 2007 (tu je porovnávacía základňa z predchádzajúceho roka výnimočne nízka).

Graf 11

Porovnanie tempa medziročného rastu produkcie vybraných odvetví v prvých dvoch mesiacoch rokov 2007 a 2008

7.3. Odhad vývoja niektorých ukazovateľov rovnováhy a kvality rastu ekonomiky

V roku 2008, a pravdepodobne aj v roku 2009 sa naruší (hoci nie významne) tendencia ústupu inflácie, tá sa obnoví pravdepodobne v roku 2010. V roku 2008 sú to prevažne nákladové a administratívne faktory, ktoré povedú k miernemu zrýchleniu rastu cien. Na druhej strane, ešte je dočasne prítomný mierny antiinflačný vplyv posilňujúcej sa domácej meny. Po zafixovaní kurzu voči euru tento vplyv odpadá. Po splnení maastrichtského kritéria pre infláciu môže oslabnúť aj ostražitosť tvorcov hospodárskej politiky pri antiinflačnom pôsobení. V údajoch za prvé štyri mesiace roka 2008 sa už odráža posilnenie inflácie (graf 12). Na rok 2008 odhadujeme priemernú medziročnú mieru inflácie v intervale 3,4 – 3,8 %. To je o 0,6 až 1 p. b. viac ako v roku 2007.

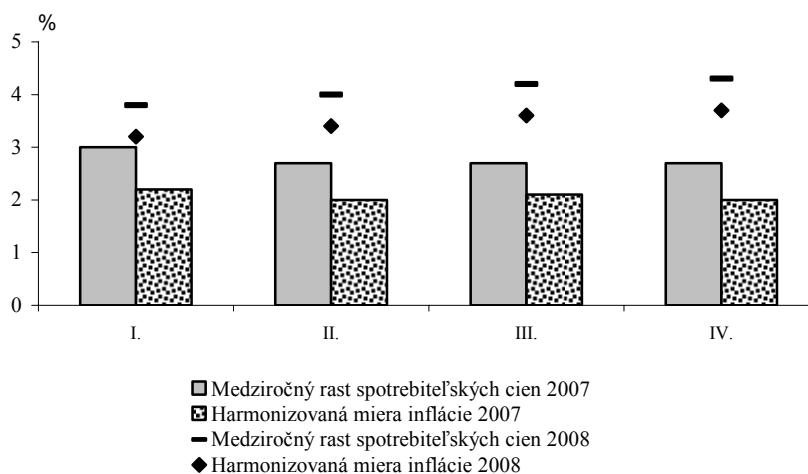
Rovnako ako nemožno rátať s pokračovaním extrémne vysokých hodnôt rastu výkonu ekonomiky, tak nemožno rátať ani s pokračovaním rovnako silného rastu zamestnanosti či poklesu miery nezamestnanosti. Dynamika pohybu hodnôt rastu zamestnanosti a miery nezamestnanosti sa spomalí. Pretrvá však priaznivá tendencia pohybu týchto parametrov (tab. 20).

Rozsiahle PZI v predchádzajúcom období prispievajú k posilneniu vonkajšej rovnováhy. Významnú rolu tu zohráva príspevok vývozných kapacít v automobilovom priemysle, ako aj rozbeh kapacít v elektrotechnickom priemysle. Odhadujeme mierne prebytkovú obchodnú bilanciu, ale iba mierne zmenšený deficit

bežného účtu platobnej bilancie (tab. 20). Aj napriek predpokladanému priaznivému vývoju obchodnej bilancie sa zrejme saldo bežného účtu platobnej bilancie nebude proporcionálne zlepšovať, a to najmä v dôsledku zvyšujúcej sa repatriácie ziskov z PZI. Čistý export bude mať kladný prínos k rastu HDP.

G r a f 12

Porovnanie medziročného rastu cenovej hladiny v prvých troch mesiacoch rokov 2007 a 2008

T a b u ľ k a 20

Odhad vybraných parametrov trhu práce, vývoja cien a vonkajšej rovnováhy hospodárstva

Parameter	2007	Odhad na rok 2008
Medziročný rast počtu pracujúcich (v %)	2.4	0.6 – 1.0
Miera nezamestnanosti podľa VZPS (v %)	11.0	9.1 – 9.5
Medziročný rast priemernej nominálnej mzdy (v %)	7.2	6.6 – 6.9
Medziročný rast reálnej mzdy (v %)	4.3	2.8 – 3.5
Medziročné priemerné tempo rastu spotrebiteľských cien (v %)	2.8	3.4 – 3.8
Saldo bežného účtu platobnej bilancie (% z HDP)	-5.3	(-3.6) – (-4.1)
Saldo obchodnej bilancie (% z HDP)	-1.2	0.5 – 0.8

V ďalších rokoch sa očakáva stabilný prílev PZI, k čomu by popri doterajších faktoroch (relatívne priaznivé podnikateľské prostredie, kvalitná a lacná pracovná sila) mal prispieť aj očakávaný vstup SR do eurozóny, spojený s odstránením kurzového rizika a s úsporou transakčných nákladov. Priaznivý efekt na prílev PZI sa očakáva aj v súvislosti s novým programom agentúry SARIO pod názvom *after-care* zameraným na starostlivosť o etablovaných investorov, ktorí chcú na Slovensku ďalej expandovať. Tieto vplyvy pravdepodobne znovu podporia aj nárast objemu zahraničného obchodu SR.

Ekonomický rast tak bude naďalej sprevádzaný posilnením rovnováhy ekonomiky (s výnimkou cenovej oblasti) a priaznivým vývojom na trhu práce (a to je dôležitý predpoklad kvality rastu).

Slovenská ekonomika sa v roku 2008 opiera o stále dobrú základňu pre dlhodobý rast. Ekonomika je pritom konfrontovaná s finálnou fázou príprav na prijatie spoločnej európskej meny a s dosahom sprísnených regulačných opatrení vlády, ktoré v niektorých prípadoch oslabujú koordinačný mechanizmus trhu.

8. Prehľad vybraných legislatívnych a hospodárskopolitických opatrení

V roku 2007 Národná rada SR schválila 143 návrhov zákonov (Bútora a kol., 2008). Jedným z najrozsiahlejších legislatívnych opatrení bola novela Zákonníka práce. Novela obsahuje viac ako 150 novelizačných bodov. Najväčšie zmeny sa týkajú najmä paragrafov o pracovnej pohotovosti a reťazenia pracovných pomerov na dobu určitú. Zavádza sa definícia závislej práce a dochádza k posilneniu právomocí odborov v podniku. Novela ďalej napríklad stanovuje priemerný týždenný pracovný čas zamestnanca vrátane práce nadčas na maximálne 48 hodín týždenne (zdravotnícki zamestnanci podľa osobitného predpisu majú výnimku). Obnovuje sa právny inštitút – dohoda o pracovnej činnosti a zavádza sa nová forma pracovnoprávneho vzťahu – telepráca. Posledné dve menované opatrenia majú za cieľ zvýšiť flexibilitu trhu práce.

Prijal sa zákon o trojstranných konzultáciách na celoštátnej úrovni (zákon o tripartite). Toto legislatívne opatrenie obnovuje zákon o tripartite, ktorý bol v roku 2004 zrušený, a formalizuje sociálny dialóg. Týmto zákonom sa novelizoval i zákon o kolektívnom vyjednávaní. Novela rozširuje záväznosť kolektívnej zmluvy vyššieho stupňa aj na tých zamestnávateľov, ktorí ju nepodpisali.

Prijatý zákon o minimálnej mzde stanovuje nový systém určovania minimálnej mzdy. Ak sa od roku 2009 sociálni partneri nedohodnú na jej výške, tá sa bude zvyšovať podľa rastu priemernej mzdy. V roku 2007 bola minimálna mzda vo výške 8 100 Sk.

Zvýšil sa príplatok k príspevku pri narodení (len prvého) dieťaťa, a to z 11 000 Sk na 20 440 Sk. Podobne ako v roku 2006, aj v roku 2007 vláda pristúpila k vyplácaniu vianočného príspevku pre dôchodcov (INEKO, 2008).

Oblasť zdravotníctva zaznamenala niekoľko zmien. Podnikanie zdravotných poisťovní ovplyvnila novela zákona o zdravotných poisťovniach a dohľade nad zdravotnou starostlivosťou, ktorá stanovila povinnosť použiť kladný hospodársky výsledok z verejného zdravotného poistenia na úhradu zdravotnej starostlivosti. Taktiež sa znížila horná hranica výdavkov zdravotných poisťovní na ich

prevádzku zo 4 % na 3,5 % z vybraného poistného. Novelou zákona o poskytovateľoch zdravotnej starostlivosti, zdravotníckych pracovníkoch, stavovských organizáciách v zdravotníctve sa zastavila transformácia štátnych zdravotníckych zariadení na akciové spoločnosti. Majetková účasť štátu v už transformovaných zdravotníckych zariadeniach – akciových spoločnostiach nesmie klesnúť pod 51 %. Stanovením verejnej minimálnej siete poskytovateľov ústavnej zdravotnej starostlivosti, ktoré sa upravilo novelou nariadenia vlády SR o verejnej minimálnej sieti poskytovateľov zdravotnej starostlivosti, sa definovala sieť poskytovateľov ústavnej zdravotnej starostlivosti, ktorí majú pre štát strategický význam. Novelou zákona o zdravotnom poistení sa zjednodušil systém ročného zúčtovania poistného na verejné zdravotné poistenie (INEKO, 2008).

Fungovanie vysokého školstva na Slovensku bolo v roku 2007 upravené novelou zákona o vysokých školách. Novelizovaný zákon upravuje špecializované pracoviská vedy a výskumu verejných vysokých škôl určených prednostne na transfer vedomostí do spoločnosti a podporu právnických osôb zaoberajúcich sa výskumom a vývojom s osobitnými podmienkami v počiatočných fázach. Verejným vysokým školám a štátnym vysokým školám sa umožňuje požadovať od študentov v externej forme štúdia školné; zákon ponecháva bezplatné štúdium na jednej vysokej škole v štandardnej dĺžke štúdia. Ruší sa kategória výskumné univerzity; po novom sa vysoké školy členia na: a) univerzitné vysoké školy (vysoké školy v podstatnej miere poskytujúce doktorandské študijné programy); b) vysoké školy; c) odborné vysoké školy (vysoké školy poskytujúce bakalárske študijné programy) (INEKO, 2008).

Povinné programové rozpočtovanie pre obce, mestá a vyššie územné celky od roku 2009 zavádza prijatá novela zákona o rozpočtových pravidlách územnej samosprávy. Toto opatrenie je súčasťou komplexnej reformy riadenia verejných financií a vytvára právne podmienky na programové rozpočtovanie subjektov územnej samosprávy v jednotlivých etapách rozpočtového procesu.

V minulom roku sa prijal zákon o spotrebnej dani z elektriny, uhlia a zo zemného plynu. Táto nová tzv. ekologická daň predstavuje transponovanie legislatívy EÚ s cieľom stanoviť minimálne sadzby dane pre slovenských spotrebiteľov a výrobcov. Zmeny nastali aj v zákone o dani z pridanej hodnoty (DPH). Jeho novela znížila DPH na knihy z 19 % na 10 %.

V súvislosti s menovou integráciou slovenskej ekonomiky sa prijal tzv. generálny zákon – o zavedení meny euro v Slovenskej republike. Prijatím tohto zákona sa vytvárajú právne predpoklady na bezproblémový vstup do eurozóny. Zákon novelizuje až 27 zákonov, ktoré nejakým spôsobom súvisia s prijatím eura.

So zámerom obmedziť úžernícke praktiky, zabezpečiť primeranú ochranu účastníkov finančného trhu a stransparentniť podmienky pri poskytovaní spotrebiteľských

úverov sa novelizoval zákon o spotrebiteľských úveroch. Novela stanovuje maximálny limit pre výšku úrokov a poplatkov za spotrebiteľský úrok.

Podnikateľské prostredie upravila novela živnostenského zákona. Touto novelou získavajú živnostenské úrady nové kompetencie – zriaďujú jednotné kontaktné miesta. Na tomto mieste si bude môcť začínajúci podnikateľ splniť všetky administratívne náležitosti spojené so vznikom živnostenského oprávnenia – ohlásenie živnosti a poskytnutie informácií týkajúcich sa daňových a zdravotných registrácií. Táto právna úprava liberalizuje živnostenské podnikanie, upravuje počet predmetov podnikania, mení správne poplatky a pod. (INEKO, 2008).

So zámerom komplexnej regulácie cien, oddelenia regulačného úradu od regulačnej rady a spoločenskej kontroly tvorby cien v oblasti sieťových odvetví sa prijala novela zákona o regulácii v sieťových odvetviach.

Vláda SR v roku 2007 schválila niekoľko strategických dokumentov, ktoré súvisia s prijatým *Národným strategickým referenčným rámcom 2007 – 2013* a mali by sa stať východiskom strednodobej hospodárskej politiky v jednotlivých oblastiach: *Stratégia rozvoja cestovného ruchu Slovenskej republiky do roku 2013*, *Inovačná stratégia 2007 – 2013*, *Proexportná politika SR na roky 2007 – 2013*. Vláda schválila aj aktualizovaný *Konvergenčný program Slovenska na roky 2007 – 2010*, v ktorom definuje pozíciu slovenskej ekonomiky najmä vo fiškálnej oblasti v súvislosti so vstupom SR do eurozóny.

Literatúra

- [1] BÚTORA, M. – KOLLÁR, M. – MESEŽNIKOV, G. (2008): Slovensko 2007. Súhrnná správa o stave spoločnosti. Bratislava: Inštitút pre verejné otázky.
- [2] Databáza EUROSTAT (2007): Labour Market. <<http://epp.eurostat.ec.europa.eu/>>.
- [3] Databáza EUROSTAT: National Accounts.
- [4] SLOVSTAT (2007): Databáza Štatistického úradu Slovenskej republiky. <<http://www.statistics.sk>>.
- [5] Databáza TREXIMA (2007): <<http://www.trexima.sk>>.
- [6] Databáza Ústredia práce, sociálnych vecí a rodiny (2007): <<http://www.upsvar.sk>>.
- [7] European Innovation Scoreboard (2007): Comparative Analysis of Innovation Performance. <<http://www.proinno-europe.eu/index>>.
- [8] FILADELFOVÁ, J. – BÚTOROVÁ, Z. (2007): Ženy, muži a vek v štatistikách trhu práce. Bratislava: IVO. ISBN 978-80-88935-91-9.
- [9] HAVLIK, P. – HOLZNER, M. et al. (2008): Weathering the Global Storm, yet Rising Costs and Labour Shortages May Dampen Domestic Growth. Special Issue on Economic Prospects for Central, East and Southeast Europe. [WIIW Research Reports/335.] Vienna.
- [10] INEKO (2008): Projekt HESO (Hodnotenie ekonomických a sociálnych opatrení). Online verzia: <www.ineko.sk/heso>.
- [11] IŠA, J. – OKÁLI, I. (2008): Európska menová únia, optimálna menová oblasť a možné dôsledky vstupu Slovenska do eurozóny. Politická ekonomie, *LVI*, č. 3, s. 318 – 444.
- [12] Menové prehľady NBS (2000 – 2008): <<http://www.nbs.sk>>.
- [13] OKÁLI, I. a kol.: Hospodársky vývoj Slovenska v roku 2000. Bratislava: Ekonomický ústav slovenskej akadémie vied. 2001. ISBN 80-7144-113-9.

- [14] PETRÁŠOVÁ, A. (2008): Social Protection in the European Union. Eurostat, Statistics in focus, 46.
- [15] Podnikateľská aliancia Slovenska. <www.pas.sk>.
- [16] Štatistická správa o základných vývojových tendenciách v hospodárstve SR v roku 2007. (2008): Bratislava: Štatistický úrad Slovenskej republiky.
- [17] Štatistický úrad SR (2008): Ukazovatele ekonomického vývoja. <<http://www.statistics.sk>>.
- [18] Štatistický úrad SR (2004 – 2008): Zahraničný obchod Slovenskej republiky 2003 – 2007. <<http://www.statistics.sk/webdata/slov/publik/zo/zopub.htm>>.
- [19] VINTROVÁ, R. – ŽĎÁREK, V. (2007): Links between Real and Nominal Convergence in the New EU Member States: Implications for the Adoption of Euro. Ekonomický časopis/ Journal of Economics, 55, č. 5, s. 439 – 458.
- [20] World Bank (2008): <<http://web.worldbank.org>>.
- [21] Združenie automobilového priemyslu Slovenskej republiky (2008): Správa prezidenta o výsledkoch a smerovaní ZAP SR. <<http://www.zapsr.sk>>.